

1951

Nr. 9



KARYS

Mr. J. Švoba
 2838 Vinewood Ave.,
 Detroit 16, Mich.

JAU 8-TI METAI KAI VISI KLAUSO —

"LIETUVOS ATSIMINIMŲ"

RADIJO VALANDŲ

Šeštadieniais, 4:45—5:30 p. p.

Stotis WEVD—1330 kil. 5000 W.

JOK. J. STUKAS

1264 White St. Hillside, N. J.

Tel. WAverly 6-3325

SAVI, PAS SAVUOSIUS!

Lietuvių Radijo Draugijos PROGRAMOS

J. P. GINKUS, Direktorius

Šeštadieniais 2 val. popiet. —:— WWRL 1600 kc

GYVUOJA PER 15 METŲ

Oro bangomis transliuojami įvairūs visuomenės pranešimai, naujienos, muzika (vietinės žinios, parengimai: koncertai, šokiai, ir t. t. Vestuvės puotos, liūdni pranešimai).

495 Grand Street Brooklyn 11, N. Y.

Tel. EVergreen 4-7142

J. P. GINKUS AD. JEZAVITAS VALAKAS

Direktorius Muz. Dir. Pranešimų Dir.

IMIGRACIJA Į ŠIAURĖS AMERIKĄ

Kanada įsileidžia imigrantus iš visų šalių be kvotos, jeigu kvietėjas Kanadoje parūpina darbo ir buto garantijas. Tas garantijas parūpina ir kitus įvažiavimo dokumentus į Kanadą sutvarko

Jonas J. Juškaitis

Teisinės - Kalbinės Pagalbos Biuras

907 Dundas St. West, Toronto 3, Ontario, Canada

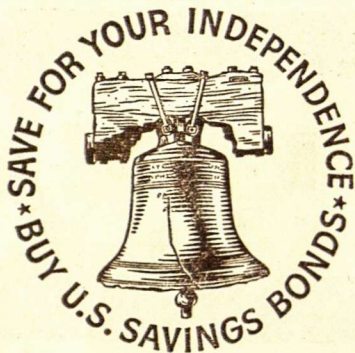
Telefonas — PLaza 4880

DARBININKAS

Amerikos lietuvių laikraštis, vietoje ėjusių "Darbininko" Bostone, "Amerikos" Brooklyne ir "Lietuvių Žinių" Pittsburghe, nuo š. m. balandžio 16 d. leidžiamas Brooklyne, du kartu per savaitę.

DARBININKO metinė prenumerata — \$5,
Užsienyje metams — \$5,50.

680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.
Tel. GL 5-7068



Pirkite Jungtinių Amerikos Valstybių Taupymo Bonus ir užtikrinkite Amerikai ir sau laisvę. Taipgi, pirkdami bonus, užtikrinsite savo sunkiai uždirbtiems pinigams saugumą ir gausite geresnį nuosimtį, negu kitur dabartiniu metu yra mokamas. Taigi, pasinaudokite šia proga ir šio vajaus metu įkeiskite savo pinigus į JAV Taupymo Bonus.

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA Susivienijimas Lietuvių Amerikoje

Susivienijimas Lietuvių Amerikoje yra didžiausia lietuvių organizacija. Tai lietuvių brolybės fraternalė organizacija. SLA trokšta dar daugiau gerų lietuvių suvienyti broliškais ryšiais vienon didelėn ir gražion šeimon.

Susivienijimo kuopos randasi visuose didesniuose miestuose Amerikoje ir Kanadoje.

Apsidrausti galima nuo \$100.00 iki \$5,000.00.

Ligoje pašalpa savaitėje mokama \$9.00 ir \$12.00.

Istojimo į apdraudą mokėti nereikia. Doktorui už egzaminavimą apmoka Susivienijimas.

Kreipkitės į vietinę kuopą arba į Centrą, adresuodami:

Lithuanian Alliance of America

307 West 30th Street, New York 1, N. Y.

KARYS

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Redaguoja: kpt. Sim. Urbonas, Br. Aušrotas ir St. Butkus. VYR. REDAKTORIUS KPT. SIM. URBONAS. Leidžia—leidykla KARYS. Prenumerata: metams 4 dol., pusb.—2,50 dol., atsk. nr. 45c. Adresas: redakcijos—156 Steamboat Rd., Great Neck, N. Y., administracijos—630 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y. Spausdinamas Tėvų Pranciškonų spaustuvelyje, 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

THE WARRIOR
magazine for the veterans of
Lithuanian descent and for
Lithuanians in the wide world.
Published monthly by "KAR-
RYS", 680 Bushwick Avenue,
Brooklyn 21, N. Y. Subscription
\$4.00 per year. Single copy 45
cents. Entered as second-class
matter at the Post Office Brock-
lyn, N. Y. OFFICE OF PUBLI-
CATION: 680 Bushwick Ave.,
Brooklyn 21, N. Y. EDITORIAL
OFFICE: 156 Steamboat Road,
Great Neck, L. I., N. Y.

Nr. 9 (1268)

1951 M. LIEPOS-JULY MĖN.

ĮSTEIGTAS 1919 M.

RYŽTO GALIA

A. MERKELIS

Idėjoms įgyvendinti reikia ryžto. Ir juo tas ryžtas galingesnis, juo greičiau jos įkūnijamos ir tampa gyvenimo tikrove. Ryžto galia yra vienas didžiųjų pažangos veiksnių. Tik tos tautos yra pažangios ir stiprios, kurių ryžtas didiesiems siekiams yra galingas. Ryžtas ir pasitikėjimas savo jėgomis ugdo kūrybines jėgas.

Šios mintys šiandien mums kyla, minint Dariaus ir Girėno didingo žygio ir jų tragiško likimo 18 metų sukaktį. Ko Darius ir Girėnas siekė, prieš 18 metų skridami iš Amerikos į Lietuvą, per audringąjį Atlantą? Gal būt, jie tuo savo pavojingiu, drąsiu žygiu siekė taip daugelio mėgstamos garbės ir reklamos? Jei to jie būtų siekę, jie nebūtų tapę mūsų tautos didvyriais, jų vardai nebūtų plačiai nuskambėję per visą pasaulį, ir šiandien jie nebūtų kelrodžiais mūsų skausmo kelyje į laisvę.

Dariui ir Girėnui rūpėjo ne garbė ir reklama. Jie savo drąsiu žygiu skatina lietuvių tautą didingiems žygiams. "Lietuvių tauta laukia iš savo sūnų ir drąsesnių žygių — juodu rašo savo testamente. — Būtinai reikia ir jos sūnams prisidėti prie bendrojo darbo — tirti dar mažai žinomas Žiemų Atlanto vandenyno oro sroves, o taip pat naujai išrastus navigacijos būdus ir priemones pritaikyti kasdieniams reikalams. Mes, gyvendami tokiais laikais, kada oras stengiamasi panaudoti žmonijos reikalams, laikome savo pareiga tautos vardu tą darbą garbingai atlikti".

Darius ir Girėnas numatė didžiulę aviacijos reikšmę, ir anais laikais, palyginti, menkomis priemonėmis perskridami Atlantą, savo vardus

garbingai įrašė ne tik į lietuvių tautos, bet ir į pasaulinės aviacijos istoriją.

Dariaus ir Girėno žygis buvo įkvėptas nepriklausomam gyvenimui prisikėlusios lietuvių tautos, ir todėl jie tą žygį stengėsi didvyriškai įvykdyti. "Mūsų pasisekimas tegu sustiprina Tavo dvasią ir pasitikėjimą savo jėgomis ir gabumais! Bet jei Neptūnas ar galingasis audrų Perkūnas ir mums bus rūstus — pastos mums kelia į Jaunąją Lietuvą ir pašauktų Lituaniką pas save, — tada Tu, Jaunoji Lietuva, turėsi iš naujo ryžtis, aukotis ir pasirengti naujam žygiui, kad audringųjų vandenynų dievai būtų patenkinti Tavo pastangomis, pasiryžimu ir nekviestų Tavęs į Didįjį Teismą".

Darius ir Girėnas siekė, kad Lituanikos laimėjimas sustiprintų jaunųjų Lietuvos sūnų dvasią ir juos įkvėptų naujiems žygiams, o jos pralaimėjimas ir nugrimzdimas į Atlanto vandenyno gelmes tegu auklėtų jaunų lietuvių atkaklumą ir ryžtumą.

Darius ir Girėnas savo galingu ryžtu įvykdė didį žygį, o jam įvykdyti paaukojo net savo gyvybes. Jie savo didvyrišku žygiu ir tragišku likimu įrodė ryžto galią, kuri mūsų tautoje turi būti ugdoma.

Nepalaužiamu ryžtu ir pasitikėjimu savo jėgomis mūsų tauta atkūrė nepriklausomą valstybę. Nepalaužiamas ryžtas ir pasitikėjimas savo jėgomis daug lems ir dabarties mūsų sunkiame žygyje į laisvę. Turėdami Dariaus ir Girėno ryžto galią, mes tikrai per audringąjį Atlantą pasieksime laisvą Lietuvą!

LIETUVOS
NACIONALINĖ
M. M. M. M.
BŪT. IOTLEKA

TĖVYNĖS VAIKŲ TESTAMENTAS

KARYS APIE DARIŲ IR GIRĖNĄ 1933 M.

...Karo Muziejuje guli tėvynės vaikų testamentas. Čia kalba į mus žuvusiųjų dėl nepriklausomybės ir laisvės kovotojų vėlės. Čia kalba lietuvių knygnešių, aušrininkų, varpininkų dvasia. Visų tikrųjų tautos sūnų ir dukterų balsas. Čia kalba į mus tauriausiojo kraujo apšlakstyti LITUANIKOS griaučiai, tautos nemirtingųjų sūnų Dariaus ir Girėno likę žemėlapiai, kompasai. Tie kompasai yra tikrojo lietuvių tautos istorinio kelio ir pasiryžimo kompasai. Jie sako, kad nei kryžiuočių, nei lenkų, nei rusų, nei vokiečių letena, nei pati baudžiava neužgniaužė lietuvių dvasios, bet priešingai — sužadino pasipriešinimo jausmą. Vos tik tautos vadai Vilniuje 1918 m. vasario 16 d. prikėlė lietuvių tautą iš miego, Lietuvos vaikai šį reiškinį tiek smarkiai parėmė ginklu, kad išvarė priešą, vieną, antrą, trečią, ir įvykdė tai, apie ką, berods, sunku buvo net svajoti. Kaip Darius ir Girėnas nugalėjo didžius vandenynus, taip mažoji tauta savo pasiryžimu irgi gali nugalėti didelius priešus.

Gen. dr. Nagevičius

*

... Juos aukštai gerbkim, statykim žmonijos idealizmo ir tėvynės meilės pavyzdžiu, didžiukimės, kad Darius ir Girėnas padidino pasaulio vertybių lobyną. Žmonijos idealizmo lobis labai mažas, todėl kiekvienas indėlis lygiai branginamas, kaip didieji deimantai. Lietuvių tautą Darius ir Girėnas ragina neužsidaryti kasdieniniuose siauruose rėmuose, bet siekti visko, kas kilnu, gražu ir gera, kad būsimiems vaikams lietuvių tauta paliktų garbę ir didžiais darbais nužymėtus praeities kelius. Dariaus ir Girėno žygis mus žavi ir traukia savo kuklumu, giliai įsirėžiarčiu į aukščiausio idealizmo sritis. Turim ir patys eiti garbės keliais. Tačiau tuščia garbė, be aukšto idealizmo, nieko tėvynei neduos. Lietuvių tauta liūdi, nustojusi savo geriausių ir drąsiausių sūnų, bet kartu, jų dvasios kupina, pasiryžta energingai vykdyti visus tėvynės troškimus ir kurti Lietuvai garbingą ateities gyvenimą, tiesti kelią į užgrobtas žemes ir stiprinti jau atgautą tautos laisvę. Tauta žino, kad Darius ir Girėnas yra mūsų didvyriškumo išraiška ir karžygiškumo jėga.

J. Senkus

“AMERIKOS BALSAS” APIE DARIŲ IR GIRĖNĄ

Lietuvos oro didvyrių 18-os metų tragiškąją sukaktį gražiai paminėjo ir “Amerikos Balsas”. Liepos 16 ir 17 dienomis programoje girdėjome

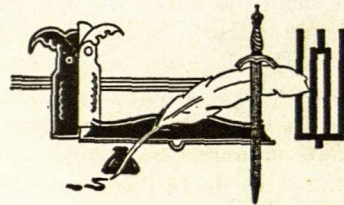
P. Labanausko žodį, oro bangomis paskleistą tiek mūsų vergaujantiems broliams tėvynėje, tiek viso pasaulio lietuviams.

“Jų tikslas buvo sujungti oro keliu jų naująją tėvynę Ameriką su senąja tėvų žeme Lietuva, o taip pat savo žygiu pasauliui priminti, kad dar tebėra gyva, nors ir nedidelė, bet garbinga, drąsių vyrų tauta, arti tūkstanties metų kovojusi ir gynusi savo laisvę. Šiuo žygiu, kaip jie savo testamente išsireiškė, jie norėjo įkvėpti Lietuvos jaunimui drąsių darbų ir žygių meilę ne tik savojo krašto, bet ir visos žmonijos gerovei. Nuskridę savo, palyginti, silpnu lėktuvu toliau, negu oro kelią per Atlantą atidariusis jų pirmtakūnas, taip pat amerikietis, Lindbergas, ir žuvę vos pora valandų kelio nuo tėvynės ribų — Darius ir Girėnas paliko neužmirštamą atminimą, gyvybės auka save įrašydami didvyriais į Amerikos ir Lietuvos tautų istorijos lapus.

... Jie žuvo prie tėvynės slenksčio, Soldino miške. Ir paskutinėmis gyvenimo sekundėmis jie nepamiršo pareigos: jie išmetė su savim į Lietuvą vežtuosius laiškus, kad užsidedęs lėktuvas jų nesunaikintų. Tarp jų buvo ir lakūnų testamentas Jaunajai Lietuvai ir amerikiečių lietuvių sveikinimai po šimtmečio kovų dėl laisvės atsikūrusiai Tėvynei.

Dariaus ir Girėno žygis, mirtis ir jų gyvybių auka amžiams surišo dvasiniais ryšiais Ameriką su Lietuva. Amerikoje išaugę, Amerikos laisvės, techniškos pažangos ir drąsių žygių dvasia persisunkę, jie siekė visa tai parvežti į Lietuvą, anapus Atlanto; jie norėjo pakelti senosios tėvynės garbę Amerikos ir kitų pasaulio žmonių tarpe. Jie žinojo, kad tauta yra gyva tol, kol jos dvasia nėra apmirusi, kol ji turi idealų, už kuriuos jos sūnūs yra pasiruošę kovoti, išsižadėdami patogumų, geresnio gyvenimo ir duonos kąsnio, asmeninės ateities ir net gyvybės.

Nei daugybė sunkumų, nei pajuokimai bei apkalbos ar atkalbinėjimai nepriverstė jų pasitraukti nuo užsibrėžto tikslo. Jų žygi giliai įvertino beveik viso pasaulio spauda, pabrėždama jų pasiryžimą pasiekti taip toli esančią laikinąją Lietuvos sostinę lėktuvu, be radijo įrengimų ar parašutų.”



COLLIER'S: PABALTIO KRAŠTAI ŠIANDIEN VIRTO MIL- ŽINIŠKO SOVIETŲ KALĖJIMO DALIMI...

Prieš akis turiu plačią Ame-
rikos skaitomą savaitinį žurna-
lą COLLIER'S. Žurnalas pazy-
mėtas birželio 30-ąja. Tai dide-
lio formato, gražiom spalvuo-
tom nuotraukom pailiustruotas
leidinys, 75-ių puslapių apim-
ties. Paprastai šiame žurnale
galima susirasti įvairaus turi-
nio straipsnių.

Bet šis numeris savo turiniu
tikrai nepaprastas: milijonai
Amerikos skaitytojų jame susi-
ras straipsnį, kur visu siaubingu
likimu patiekiamas pluoštas
žinių apie tai, kas tikrovėje jau
dešimti metai vyksta Pabaltijy.

Skaitytojas nenoroms krup-
telėja, pamatęs straipsnio prad-
žioje, per visą puslapį, liūdno
atminties Praveniškių skerdy-
nių fotografiją. Atsimenate... tą
širdį draskantį vaizdą — į vieną
žardžio pusę susimetusių lavo-
nų krūvą, kur greta suaugusių
guli vaikai, o motina savo mir-
ties prieglobstyje laiko amžiams
akis užmerkusią dukrą; kur
greta valstiečio guli liaudies
mokytojas, greta darbininko —
pašto tarnautojas. Sužvėrėjusių
mongoliškų sargybinių nužudy-
tojų veiduose, tarytum, nema-
tyti net paskutinės akimirkos
mirties baimės, greičiau nusi-
stebėjimas, paskutinis "už ką?"
Yra ir kitokių nuotraukų. Bet
jos jau liečia gimtąją žemę ap-
leidusių pirmus bandymus steig-
tis naujoje vietoje. Viena nu-
trauka parodo vaidinamųjų **di-
pukų** vaikų mokykliniam su-
le, kitos — įvairius darbus dir-
bančius suaugusius. Yra įdėtas
ir žemėlapis, kur tik vandenys
parodyti savo įprastoje spalvo-
je, gi visas žemynas nudažytas
raudonai.

Bet pasiklausykite, apie ką
straipsnyje rašoma. Aprašymas
prasideda 1948 metais, kai
gruodžio 9 d. Paryžiuje su-
suktas Jungtinių Tautų visu-
mos susirinkimas 55-iais bal-
sais, niekam nebalsuojant prieš,
iškilmingai pareiškė, kad **geno-
cidas** — sistematingas pavergtu

Liepos 14 d. pirmoj AMERIKOS
BALSO programoje girdėjome šią
plk. K. Griniaus paruoštą apžvalgą.

tautų, rasių ar šiaip visuome-
nės grupių žudymas — pripa-
žįstamas tarptautiniu nusikal-
timu, uždedant pasaulio tautų
bendruomenės pareigą atitinka-
mai reaguoti. Būdingiausia, kad
55-ių balsavusių tarpe buvo ir
sovietų atstovas Višinsky, tas
pats Višinsky, kurį 1940 metais
iš Maskvos atskubėjo į Rygą,
kad sulikviduotų brolių latvių
nepriklausomybę. Ir tuo metu,
kai sovietų atstovas demonstra-
tyviai savo ranką kėlė už Pa-
ryžiuje pasiūlytą rezoliuciją,
automatais apsiginklavę NK-
VD samdiniai Vilniuje, vos tik
brėkstant, į raudona spalva nu-
dažytus galvijinius vagonus to-
limai kelionei į Sibirą grūdo
paskubomis suimtus Lietuvos
sūnus ir dukras. Nebuvo tai
pirmoji deportacija, nebuvo ji
ir paskutinė. Bet ne deportavi-
mo čia reikalas. Reikalas Mask-
vos begėdiškos laikysenos, veid-
mainiškumo, apgaulės ir dar
neregėto prisimetimo, kiek tai
liečia pasaulio tautų bendruo-
menę. O kiek tai liečia Lietu-
vą — užsimojimas to krašto
patriotinį kamieną greičiau pri-
baigti, kad Maskvos vadinamo
"tautiniai - buržuazinio raugo"
ir atminimo neliktų. Ir straips-
nis toje vietoje pastebi:

**"Nenuostabu, kad Pabaltijo
kraštai, siela ir kūnu tiek pat
Vakarų Pasauliui priklauso,
kiek ir pati Naujoji Anglija,
šiandien atsидūrę geležine už-
danga visiškai atskirti, virto
sovietų milžiniško kalėjimo ne-
didele dalimi"**.

Straipsnis suskirstytas aiš-
kiai nusakytomis dalimis, pra-
dedant dabartinės padėties ap-
rašymu. Pastebima, kad Lietu-
vą faktiškai valdo Maskvos at-
ėjūnai, ne lietuviai. Vienos ki-
tos išimties neskaitant, atsakin-
gas vietas laiko užėmę rusai,

net ir tais atvejais, kai "mi-
nistras" ar "direktorius" ne-
va yra lietuviai. Visi gerai ži-
no, kad Lietuvą valdo ne Drobn-
niai, Matulioniai ar Knyvos, bet
Kapralovai, Pisarevai ir Čistia-
kovai.

Primenama bažnyčių tragin-
ga būklė ir be atodairos vykdo-
mas rusinimas per mokyklas,
įstaigas, per eilę neva kultūri-
nių organizacijų. Nors masinių
deportavimų nuo 1949 metų ir
nebuvo, krašte be pertraukos
eina suiminėjimai, kai iš rytų
plaukte plaukia atėjūnų vilkstie-
nės. Net Kaunas visu trečda-
liu jau yra virtęs rusišku mies-
tu.

Sekančioje dalyje straipsnis
duoda pluoštą žinių, kas Lietu-
voje vyko per paskutinį dešimt-
metį. Ryškiai paminėtos žudy-
nės Praveniškiuose, Rainių miš-
kelyje, Panevėžyje. Nepamiršta
ir Červenė.

Trečioji straipsnio dalis skir-
ta liudininkų parodymams. Yra
liudininkų iš Lietuvos, Latvijos,
Estijos. Tikrosios pavardės,
aišku, nusišleptos. Tūla Bukaus-
kienė pasakoja savo pergyveni-
mus vienoje karelių koncentra-
cijos stovykloje. Stalius Garie-
tis stebuklingu būdu išliko gy-
vas Vorkutoje. Yra pasisaky-
mų ir valstybės vyrų tremtyje.
Pvz. buvęs estų prezidentas
August Rei sako: "Svarbiau-
sias mūsų tautos uždavinys —
sunkius laikus išgyventi, išlik-
ti gyviems". Per visas straips-
nio dalis vedama mintis, kad
Pabaltijo tautos **neprasmingu
aukų nešti nenori**. To nepai-
sant, straipsnį skaitantieji mi-
lijonai turės progos įsitikinti,
kad, nežiūrint okupanto prie-
spaudos ir rusinimo, trys Pa-
baltijo tautos savo tautinio
gajumo nėra nustojusios. Žuvu-
siųjų ir išblaškytų vietas papil-
do naujos, kraujo ir teroro vie-
sulo dar labiau užgrūdintos
kartos. Ir patriotinis Pabaltijo
kamienas nesustabdomai auga,
stiprėja.

LIEPOS MĖNUO 1920 IR 1940 METAIS

Liepos 12 d. rytmetinėje AMERIKOS BALSAS programoje girdėjome šį PLK. K. GRINIAUS žodį.

Panašiai birželiui, ir liepos mėnuo nemažiau gausus Lietuvai būdingais įvykiais. Neseniai AMERIKOS BALSAS minėjo tris reikšmingus įvykius: birželio 14-os masinius Lietuvos žmonių deportavimus, birželio 15-ją į Lietuvą raudonųjų ordų įsiveržimą ir birželio 22-ją — tarp Hitlerio ir Stalino “krauju sucementuoto” draugiškumo galą ir vokiečių žygio pradžią prieš rusus.

Pažvelgę į praeitą šimtmetį, galėtume priminti, kad 1812 metais žygį prieš rusus Napoleonas pradėjo irgi birželio mėnesį. To mėnesio 22 dieną Bonoparto kavalerija iš Suvalkijos pusės, perplaukusi anuometinę sieną—Nemuną, leidosi į karą prieš Rusiją.

Birželio mėnesio minėjimo ciklui užbaigti, dar turėtume apsistoti ties birželio 25-ąja. Liūdnos atminties “Liaudies Seimo” rinkimus beruošdamas, maskoliškasis okupantas tą dieną išvaikė visas lietuviškas organizacijas, sulikvidavo periodinę spaudą ir uždarė politines partijas. Tiesa, su viena išimtimi: nė tūkstančio narių nepriskaitanti komunistų partija ne tik kad nebuvo uždaryta, bet netgi išskirta į išimtinai privilegijuotą padėtį, jos globon atiduodant eilę iš kitų partijų užgrobtų laikraščių.

Buvo tai pirmas konkretus birželio 17 d. Maskvos atsiųsto komisaro Dekanozovo veiklos pasireiškimas, Lietuvai prie naujoviškos rusų imperijos prijungti.

Kiti žygdarbiai sekė jau liepos mėnesį: pačių rinkimų išvakarėse, liepos 12 d. suimamama per du tūkstančių kultūrininkų, liepos 14-15 d. suvaidinama “rinkiminė” komedija, liepos 21 d. susirinkę rinkiminės komedijos statistai nutaria Lietuvą pavadinti “Tarybine Respublika” ir prašo “rusiškosios motinėlės” naujagimį paimti savo globon...

Tai buvo 1940 metai. Kitas liepos mėnuo buvo 1920 metais.

Aplinkybių spaudžiama, “rusiškoji motinėlė” tais laikais stipriai nesijautė... Krašte ėjo politinis karas, o išorėje buvo norima pribaugti pilsudkinę Lenkiją, paverčiant ją tarybinu satelitu. Karo viesulas siautė Lietuvos pašonėje.

Strateginių veiksnių veikiama, norėdama užsitikrinti dešinįjį sparną, anuometinė Rusija donia ranka rašydavosi vieną sutartį po kitos, visa strategine periferija nuo Rusijos jau atsiskyrsiems tautoms garantuodama “apsisprendimo

teisę” ir visiems laikams atsisakydama nuo bet kokių suverenumo teisių į tų kraštų žmones ir jų teritoriją. Viena tokių sutarčių liepos 12 d. buvo pasirašyta ir su Lietuva. Bet tai tik laikinai, kol rusų motinėlė sustiprės po sunkaus gimdymo, kol atsipeikės. Nesvarbu, kad tas atsipeikėjimo ir stiprėjimo ciklas tęsėsi ištisus dvidešimt metų. Bet jis buvo užbaigtas, valanda atėjo...

Ir kai 1940 metais Lietuvos okupacija jau buvo pravesta ir įvykių pritrenktas vienas Lietuvos pareigūnas išskubėjo Maskvon, su Molotovu pasiaiškinti, pastarasis šaltai pareiškė, kad laikai yra pasikeitę, kad politinė konjunktūra yra prielanki dar Jono Žiauriojo išsvajotam planui vykdyti ir Pabaltijį prisijungti.

Vieną aplinkybę ponas Molotovas, vis dėlto, pamiršo, tai Lietuvos žmonių valią ir nuo pat Jono Žiauriojo laikų jų rodomą pasiryžimą gyventi laisvai, Maskvos aneksijai nepasiduoti.

Šiai žmonių valiai suklastoti, Maskvos režisieriai ir griebėsi rinkiminės komedijos.

Mat, pagal 1936 metais paskelbtą Stalino konstituciją, sovietiniai rinkimai, bent formaliai imant, turi būti visuotini, tiesioginiai ir slapti, t. y. išoriniai turi turėti visus tikros demokratijos požymius, o faktiškai laiduoti proletarinės diktatūros tolydumą.

Pačioje Sovietų Sąjungoje tas pasiekama labai paprastu būdu: šaukiamas kokios rinktinės organizacijos mitingas, komunistas kalbėtojas siūlo kandidato pavardę, susirinkusieji pritaria, kandidatas sutinka, ir reikalas atliktas. Bet kokiai opozicijai ar varžyboms išjungti, kandidatų parenkama tiek, kiek renkamujų asmenų reikia išrinkti. Antrasis komedijos aktas įvyksta rinkimų vietoje. Rinkimo pareiga ir čia nesudėtinga: lapelį su vienintelio kandidato pavarde įdėti į voką, o patį voką nuleisti į urną. Paprastai, ši procedūra atliekama viešai, visiems matant.

Pagal Stalino konstituciją tokie rinkimai atrodo ir visuotini, ir tiesioginiai, ir slapti.

Maskvos rinkimų tradicijoje išauklėtas, ir draugas Dekanozovas Lietuvoje nieko geresnio negalėjo sugalvoti, kaip tik laikytis šio stebuklingo rinkiminio recepto. Vienok su viena išimtimi.

Kandidatų nominavimą Rusijoje, paprastai, organizuoja kokia gerai išsišakojusi, organizuota ir visagalė, tariamai, “nepartinė” organizacija. Pvz., kad ir “Profesinė Sąjunga”, nes partijos iniciatyva, net ir Maskvos akimis žiūrint, čia bū-

SMURTAS, KLASTA IR MELAS...

Liepos 15 d. antrojoj AMERIKOS BALSO programoje girdėjome šią PLK. K. GRINIAUS duotą apžvalgą.

Jei birželis Lietuvos istorijon liks įrašytas kaip **smurto mėnuo**, tai liepos mėnuo žmonių atminimė liks įamžintas kaip **klastos ir melo mėnuo**. **Smurtu, klasta ir melu** maskviniai okupantai rinko kandidatus Liaudies Seimui užpildyti. **Smurtu, klasta ir melu** maskviniai okupantai pravedė rinkimus. **Smurtu, klasta ir melu** maskviniai okupantai Lietuvą paskelbė tarybine respublika. **Smurtu, klasta ir melu** maskviniai okupantai primetė rezoliuciją, prašant Lietuvą priimti Sovietų Sąjungos sudėtin.

Kandidatams nominuoti tinkamos organizacijos po ranka neturėdami, okupantai sugalvojo panaudoti **apyinknių rinkimines komisijas**, kurių įsakymu kandidatams nominuoti mitingai ir buvo šaukiami.

Sovietų Sąjungoje tokius mitingus, paprastai, šaukia vadinamos "nepartinės organizacijos". Tai gali būti profesinės sąjungos, kooperatyvai, komjaunimo organizacijos ar šiaip garsiu vardu pasivadinusios kokios neva kultūrinės organizacijos. Bet dažniausiai toji pareiga uždedama profesinėms sąjungoms. Bet dar tik vakar okupuotoje Lietuvoje tokių organizacijų Maskva surasti negalėjo.

Kaip žinoma, nominavimo procedūra, Maskvos pavyzdžiu, atliekama viešai, paprastu rankų pakėlimu. Kandidatus, savaime aišku, siūlė mitingė dalyvavę komunistai. Jų buvo pasiūlyta tiek, kiek atstovų turėjo būti į Liaudies Seimą išrinkta. Nei vienu daugiau, nei vienu mažiau.

Esmėje, Liaudies Seimo sąstatas galutinai buvo nustatytas per nominacijas ir rinkikams net ir mažiausio pasirinkimo balsavimo vietose palikta nebuvo.

Komunistinio teroro nepaisant, ir priešingai Vyriausios Rinkimų Komisijos melagingiems pareiškimams, **per aštuoniasdešimt nuošimčių** į ur-

tų nevietoj. Bet tai Rusijoje, ne Lietuvoje. Bent ne 1940 metais, kai krašto visuomenės griaučiai dar nespėta buvo sunaikinti. O kandidatams nominuoti laikas vis artinosi...

Ir taip vienu smūgiu Maskva užsitikrino pašios policijos buvo suimta per du tūkstančių kultūrininkų, jų tarpe politinių veikėjų, laikraštinių ir šiaip visuomenės pasitikėjimą turinčių asmenų.

Ir tai, vienu smūgiu Maskva užsitikrino parinktų kandidatų pravedimą. Durys į žmonių valios suklastojimą buvo atskleistos...

nas sumestų balsų buvo pripažinta netinkamais. Dauguma lapelių buvo sumesta sąmoningai sužalotų, ar su pašiepiančiais užrašais.. Buvo tai vienintelis, tais laikais galimas, savo patriotiniams jausmams pareikšti Lietuvos liaudies protestas.

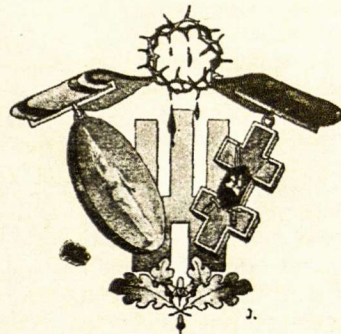
Visai suprantama, kad, piktadarystės pėdsakams paslėpti, Maskvos komisarai balsavimo lapelius pasiskubino tuojaus sunaikinti.

Vyriausioji Rinkimų Komisija triukšmingai paskelbė, kad už liaudies atstovų sąrašą balsavęs 95,51 rinkikų nuošimtis. Bet Maskvos spaudos agentūra TASS Londone tą žinią paskelbė visom 24 valandom anksčiau, nei balsavimo vietos buvo uždarytos, visai neapsižiūrėjusi, kad rinkimai tęsėsi ne vieną, o dvi dienas. Mažas Maskvos neapsižiūrėjimas, už kurį keli iešmininkai tikriausiai skaudžiai nukentėjo!

Šiaip ar taip, "rinktieji" seimo delegatai liepos 21 d. susirinko ir, 3 dienas paposėdžiaavę, priėmė iš rusų kalbos išverstas 2 rezoliucijas, kurių viena skelbė Lietuvą esant **tarybine respublika**, o kita prašė Sovietų Sąjungos neatsisakyti Lietuvą prisijungti.

Uždavinį atlikęs, Stalino komisaras Dekanozovas neužilgo grįžo atgal Maskvon, kad iš ten vyktų Berlynan, sovietų pasiuntinio pareigoms eiti. Su panašiu uždaviniu Latvijon buvo pasiųstas dabartinis sovietų užsienio ministras Višinsky, o Estijon — negyvų tarpe jau esantis Ždanov.

Vienok tai yra daugiau **techniškoji melo ir apgaulės pusė**. Pagrindinis faktas lieka, kad, birželio 15-ja pradėdant, visa Lietuva pateko į Maskvos nelaisvę, kai jos žmonės virto bejėgiais Kremliaus įkaitais. Valia Maskvai su ne'aimingais įkaitais daryti, kas jai patinka... Pirmpradis smurto veiksnys atsirado tą dieną, kai lietuvių žemėje pasirodė rudom palaidinėm apsitaisę raudonarmiečiai, o ne Narkomindielo uni-forma pasipuošęs Dekanozovas.



LIETUVOS VIETINĖ RINKTINĖ 1944 M.

(Tęsinys iš 8 nr.)

Gen. Plechavičiaus kalba ir savanorių registracija

PLK. O. URDONAS

Praėjo keletas dienų. Štabas susitvarkė. Vasario 10, 11 ir 12 dienomis Panevėžyje, Šiauliuose ir Kaune įvyko posėdžiai su mūsų sukviestais vyresniaisiais karininkais. Nušvietęs susidariusią padėtį ir tolimesnes Viet. Rinktinės galimas perspektyvas, bet ir neslėpdamas pavojaus, mums grėsiančio iš vokiečių pusės, generolas paskirdavo apskričių komendantus. Jiems čia pat vietoje buvo duodami pirmieji mūsų įsakymai, instrukcijos, dalinami antspaudai, blankai, skelbimų pavyzdžiai. Čia buvo nustatytas ir bendras veikimo planas. Pūikiai suprasdavom visus tuos sunkumus, kuriuos komendantams teks nugalėti, nes kiekvienas jų buvo surištą vietoje ir su tarnyba, su savo šeimos reikalais, o kiekvienam jų teko tuojau pakeisti gyvenamą vietą, iš nieko sudaryti komendantūrą, surasti patalpą, žmones. Ir visa tai reikėjo atlikti labai paskubomis, be pinigų, be žmonių, be ryšio bei susisieki- mo priemonių...

Po oficialių posėdžių ir generolas, ir aš, privačiuose pasikalbėjimuose su komendantais stengėmės išaiškinti mums rūpimą pagrindinį klausimą: ar turėsime pasisiekimo, ar savanoriai stos? Atrodė, kad komendantai, gyvendami iš dalies mažesniuose miesteliuose, ar net ir kaime, turėtų geriau jausti visuomenės nusistatymą. Ir čia jų nuomonės pasidalino. Vieni, ir tai buvo dauguma, pilnu įsitikinimu tvirtino, kad pasisiekimas bus, kad žmonės eis, kad savos ginkluotos pajėgos klausimas krašte yra tiek pribrendęs, jog negali būti jokio abejojimo dėl rezultatų. Kiti svyravo, manydami, kad gali būti ir taip, ir taip. Tačiau jų garbei priverstas esu pasakyti,

kad iš 22 numatytų karininkų (kolkas, neturint dar jokios ginkluotos jėgos, nuo formavimo komendantūrų Rytų Lietuvoje teko atsisakyti) atsirado tik vienas, kuris atsisakė priimti generolo paskyrimą. Visi žinojo generolo ir jo štabo nusistatymą dėl Vietinės Rinktinės, visi žinojo, kad turime reikalo su vokiečiais, tačiau visi ėjo, nors ir jautė, kad šiame žaidime kai kas gali ir galvos netekti.

Dėl Vietinės Rinktinės formavimo vokiečiai labai skubėjo. Jau vasario 6 d., mano su Harmu posėdžio metu, jis iš manęs reikalavo tiksliai nustatyti datą, kada bus suformuoti pirmieji batalionai. Gen. Plechavičiui į Kauną grįžus, Harmas pakartotinai prašė įteikti jam cenzūrai generolo atsisaukimo tekstą, kad jį tuojau paskelbtų. Tačiau, turėdami prieš akis Vasario 16-ją, mes norėjome to atsisaukimo paskelbimą pritaikinti tai dienai. Harmas, jei ir nenorėjo suprasti ir pripažinti mūsų motyvų, galų gale sutiko ir buvo nustatyta, kad vasario 16 dieną generolas per radiją kreipsis į tautą savo atsisaukimu, o po to tas atsisaukimas, skelbimų formoje, bus išplatintas visame krašte.

Generolo kalba, parašyta ir jau dukart vokiečių cenzūruota, vis dar negali jų patenkinti. Mat, generolas, įprastu jam griežtumu ir atvirumu, pasisakė taip, kaip jam protas ir sąžinė diktavo. Vokiečiai nori dar kai ką išbraukti, kai ką pataisyti. Pagaliau generolas jiems pareiškė, kad, tokioms sąlygoms esant, jis visiškai atsisako savo kalbos. Vokiečiai tuojau apsiramino. Šiuo metu dar buvo galima, palyginti, lengvai praveisti savo nusistatymą. Vokiečiai vis dar manė generolo asmeny suradę sau

patikimą žmogų, kuris, žinoma, turi savo keistenybių, bet kuris, reikalui esant, bus galima priversti tarnauti jų tikslams. Antra vertus, po daug kartų jau nepasisekusio vokiečių šaukimo, jie nērėsi iš kailio, kad bent ši kartą būtų šioms toks pasisiekimas. Tai jiems buvo reikalinga parodyti Berlynui savo sugebėjimus valdyti Lietuvą. Aš visiškai sąmoningai tai tvirtinu. Toliau generolui ir man teko susidurti su tokiais faktais, kurie nedviprasmiškai tai įrodė.

Pagaliau gen. Plechavičiaus atsisaukimo tekstas galutinai nustatytas ir atspausdianmas spaustuvėje. Iš komendantūrų atvykusieji žmonės atsisaukimą išvežioja po visą kraštą. Visuose apskrityse laukiama generolo kalbos, po kurios ją išplatintų ir pagarsintų turimais atsisaukimais.

Atėjo, štai, ir Vasario 16-oji. Miestas pasipuošęs tautinėmis vėliavomis, tik kur nekur matyti vokiškųjų hakenkreuzų.

Vykstame į radijofoną. Generolas prieina prie mikrofono. Užpakaly jo, visiškai betarpiškai, atsistoja generalkomisarjato "rudis" von Ropp, su pistoletu prie diržo. Kokia būdinga scena, vokiečių mandagumui ir džentelmeniškumui pavaiduoti. Jiems neužteko nei proto, nei takto, suprasti visam šios scenos simboliškumui... Ir kaip šį momentą, taip ir visą tolimesnį laiką, jautėm už nugaros mes tą pistoletą, kiekvienu momentu paruoštą šūviui.

Kalba pasakyta. Iš klausėm ją dar kartą iš plokštelės. Generolo balsas skamba griežtai, rimtai, pilnas pasitikėjimo savimi.

Pagal mūsų duotus komendantams įsakymus, vasario 21 d. visame krašte turi prasidėti savanorių registracija. Dar 5 dienos neaiškumo: stos savanoriai, ar ne? Turėsime pasiseiki-

mo, ar ne? Pavyks mūsų planai, ar ne? Visi šie klausimai mus nervina, ragindami dar kartą peržiūrėti savo nusistatymą, visus paruošiamuosius darbus, kad vėliau nesuklyptume dėl organizacinių klaidų.

Po generolo kalbos nepraejo nei 24 valandos, kai štabe pajutom tam tikrą palengvinimą: buvo gauti pirmieji slaptosios spaudos apie mus atsiliepinimai. Skaitome: mūsų tikslai, mūsų nusistatymas suprasti teisingai, mūsų darbai įvertinami teigiamai. Pasidarė lengviau, nes mes puikiai žinjom slaptosios spaudos įtaką krašte. Tačiau vienkart kilo ir abejojimas: negali gi vokiečiai nesuprasti, kad ne viskas yra (jų akimis žiūrint) tvarkoje, jei slaptoji spauda, kuri smerkdamo visa, kas buvo smerktina vokiečių darbuose (o nesmerktinų dalykų taip ir nepasitaisydavo), į Vietinės Rinktinės formavimą atsiliepia teigiamai. Tuojau teko kreiptis į savo bendradarbius, prašant perduot, kur reikalinga, mūsų pagėidavimą Viet. Rinktinės atžvilgiu ten laikytis visiškai neutraliai. Iš štabo sudėties žinojom, kad mano žodžiai nueis, kur reikia, nes štabe dirbo ir tokie karininkai, kurių padėtis, gestapo akimis, nebuvo visiškai legali...

Nekantriai laukėme vasario 21 dienos. Mūsų įsakymu visi apskričių komendantai buvo įpareigoti kiekvieną dieną, pradedant vasario 21 d., 17 val. duoti štabui pranešimus apie savanorių registracijos eigą. O žinios kolkas iš vietų plaukė blogos. Sunkumai, su kuriais komendantams teko susidurti vietose, buvo net didesni, negu mes manėm: pusė visų komendantų praneša, kad iki vasario 21 d. jie nesugebės atlikti visų paruošiamųjų darbų, kad registraciją pradėti vasario 21 d. jie negalės. O laikas taip greitai bėga.

Ir, štai, vasario 21 d., jau po 17 valandos, atneša man pulkininkas Šova savanorių registracijos pirmąją santrauką: 1.400 žmonių. Abudu skubame

į generolo kabinetą. Pirmasis mūsų tikras laimėjimas. Jei pusė komendantūrų per vieną dieną suregistravo 1.400 žmonių — visi spėliojimai atkrinta. Ir iš tikrųjų: 22 dieną — 2.900 žmonių, 23 dieną — per 5000. Tokiu būdu aptartas su vokiečiais 5000 mūsų batalionų kontingentas buvo suregistruotas per 3 dienas. Vokiečiai nušėbo, paskubomis šaukiamas vienas posėdis po kito. Gen. Harm štabas nuolat kalbasi su Ryga. Pasirodė, kad savanorių esama žymiai daugiau, negu mūsų buvo su vokiečiais nustatyta (dėl batalionų formavimo). Vokiečiai dabar siūlo batalionų skaičių padidinti iki 20, mes, žinoma, sutinkam. Bet po keleto dienų vėl naujas jų sumanymas: 20 batalionų yra per daug, geriau 10, bet 4 kuopų sudėties. Pagaliau dar po keleto dienų — 20 batalionų, bet tik 3 kuopų sudėties. Ir taip šie kaitaliojimai iš dienos į dieną tęsėsi beveik iki pat Vietinės Rinktinės formavimo pabaigos.

Mūsų štabas užverstas darbu, nes kiekvienas pakeitimas reikalauja daugybės apskaičiavimų, surištų su etatų pakeitimu, ginklų ir amunicijos tabelių perdėbimu, dislokacijos plano pakeitimu, turto tabelių etatiniam žmonių skaičiui pritaikymu ir t.t. Toks chaosas tęsėsi tol, kol galų gale buvo galutinai sustota prie 13 batalionų, po 750 žmonių, plius atsargos batalionas iš 1.500 žmonių.

Karo mokykla Marijampolėje

Teko rimtai susirūpinti, kas darytina su mūsų intelektualiniu jaunimu. Mėginom vokiečius įtikinti, kad dėl didžiausio karininkų ir puskarininkų trūkumo, karo mokyklos įsteigimas yra būtinas. Ne, ne ir ne: sukišti visus į batalionus, išsiųsti į "frontą", o ten, su laiku, esą, pažiūrėsime. Mums jų tikslas buvo visiškai aiškus: per pakartotinus šaukimus jiems nepasisekė išjungti to jaunimo iš visuomeninio gyvenimo; jei juo atsikratyti visiškai

neįsisėka, tai bent išsklaidyti jį plačiai po visą kraštą, išmėtyti mažomis dalimis, kur jis, neturėdamas savos organizacijos, negalės pasireikšti. O ten, kovoje su banditais, visa ko gali atsitikti. Gal kiti daugiau ir nebegrįš... Tai buvo visiškai priešinga mūsų nusistatymui. Mūsų tikslas buvo kaip tik intelektualinį jaunimą surinkti ir parengti tam, kad, reikiamam momentui atėjus, jis būtų pasiruošęs veikti.

Karo mokyklos batalionas turėjo sudaryti Vietinės Rinktinės branduolį. Juo mes numatėm remtis visais kritiškais mūsų tolimesnio gyvenimo momentais ir todėl nutarėm, nežiūrint vokiečių pasipriešinimo, karo mokyklą vis dėlto steigti. Nuspręsta surinkti visus į Marijampolę, oficialiai pasiųsti į atsargos batalioną, bet mokyti ir lavinti pagal karo mokyklos programą. Apranga, maistas ir ginklais nutarėm aprūpinti juos kitų batalionų sąskaiton. Vėliau pasisekė išgauti iš vokiečių, jei ne leidimą, tai bent tylų sutikimą — greta atsargos bataliono, įsteigti Marijampolėje mokomąjį batalioną, neva puskarininkiams ruošti. Bet tai įvyko jau tuo metu, kada Vietinė Rinktinė artinosi prie katastrofos, ir šis vokiečių sutikimas pratiškos reikšmės faktiškai jau nebeturėjo. Tai ir buvo mūsų karo mokykla, kurioje buvo surinkta arti 2000 studentų ir moksleivių.

Aišku, kad kaip bolševikai, taip ir vokiškasis gestapas, turėjo mūsų batalionuose savo agentus. Apsiginti nuo jų, juos paraližuoti, mes per tokį trumpą laiką neturėjom jokios galimybės. Kaip apskričių komendantai, savanorių registracijos metu, taip ir batalionų vadai, stengėsi visomis priemonėmis tokius agentus išsifruoti, bet tai nevisuomet pavykdavo, nes toks agentas, ypač pradžioje, laikėsi labai atsargiai. Iš kitos pusės, į batalionus pateko gan žymus skaičius žmonių, kuriais vokiečiai dėl vienos ar kitos priežasties domėjosi. Vieni jiems buvo žino-

mi, kaip politiškai neištikimi, kiti buvo pabėgę iš savisaugos dalinių ar vokiečių kariuomenės. Mes numatėm, kad bus atsitikimų, kada vokiečiai panorės suimti tą ar kitą mūsų kareivių. Dėl to dar tuo metu, kada su jais dar galima buvo susitarti, pareikalavom, o jie sutiko, kad suėmimai daliniuose gali būti vykdomi vien tik dalies vado įsakymu. Šis susitarimas vėliau davė mums galimybę ne vieną mūsų žmonių apginti ir vokiečiams jų neišduoti. Tačiau per savo agentus jie gerai žinojo, kas mūsų daliniuose darosi. Taigi, ir mūsų kombinacija su karo mokykla jiems paslapties nesudarė. Kelimą kartų jie dar mėgino šį klausimą išrišti sau pageidaujama prasme, bet, sutikę griežtą generolo pasipriešinimą, laikinai nusileido. Kodėl nusileido, paaiškėjo vėliau. Karo mokyklą paleisti jie nenumatė. Jie buvo tikri, kad šie 2000 lietuviško jaunimo, kuris jiems sudarydavo tiek daug nemalonumų, dabar jau jų rankos neišvengs. Laikinai jis jiems nebuvo pavojingas, nes karinis jų apmokymas buvo vos tik prasidėjęs, o politinė jų veikla kaip tik sumažėjo, jei visai nesustojo, nes, surinkti kareivinėse, politinei veiklai jie neturėjo laiko ir reikiamų ryšių. Vokiečiai buvo tikri, kad su jais jie galės atsiskaityti viso lietuviško jaunimo sąskaiton. Dėl to jie ir buvo tiek įtūžę, kai paaiškėjo, kad vieton 2000 žmonių, jie sučiupo Marijampolėje vos 160 vyrų ir tai daugumoje jų, kurie pakliuvo vokiečiams per savo neapsižiūrėjimą. Ir šitie paskutinieji daugumoje jau turėjo paleidimo dokumentus, bet užsiliko kareivinėse, norėdami dar tą naktį ten pernaktuoti.

*

Savanorių registracija vykdoma visame krašte. Jau kovo 1 d. paaiškėjo, kad savanorių užsiregistravo žymiai daugiau, negu buvo reikalinga. Nutarta kovo 5 d. registraciją nutraukti. Iš viso užsiregistravo 19 500

vyrų, nežiūrint į tai, kad kai kuriuose apskrityse kaimas liko visiškai nepajudintas, nes komendantai registraciją pravesti suspėjo vien tik savuose apskrityse miestuose. Taigi, rezultatais buvome patenkinti.

Tačiau drauge paaiškėjo ir vokiečių kai kurie tikrieji norai. Vos tik tai žinia apie registracijos pasisekimą pasiekė Rygą, Kaunan atskubėjo SS ir policijos Ostlandui vadas Obergruppenfuehreris Jeckeln. Generolo Harm štabe skubiai šaukiamas pasėdis, kuriame Jeckeln gen. Plechavičiui pareiškė kad, kadangi užsiregistravo žymiai daugiau vyrų, negu reikalinga V. R. daliniams, jis privalas visus pašaukti ir tuos, kurie atliks nuo V. R. dalinių formavimo, ir perduoti vokiečių kariuomenei. Generolas į tai atsakė, neduodamas jokių paaiškinimų: "Kommt gar nicht in Frage". Ir tai buvo pasakyta tokiu tonu, kad Jeckeln suprato, jog tolimesnieji įkalbinėjimai visvien neduos jokių rezultatų.

Kiek palaukus, užimdamas generolą pasikalbėjimu mažiau reikšminga tema, Jeckeln staiga pastatė klausimą kitaip: gerai, šie savanoriai taip pat stovja į Vietinę Rinktinę, kurios dalinių skaičius bus atitinkamai padidintas, bet už šią Lietuvai duotą privilegiją — turėti savo Vietinę Rinktinę — ji privalo paskelbti mobilizaciją ir duoti, pagalbinės kariuomenės formoje, nemažiau 80 tūkstančių žmonių. Štai kada pirmą kartą buvo iškeltas klausimas, kad Lietuva privalo duoti tai 80, tai 40, tai 100 tūkstančių žmonių. Klausimas, kuris galu galė privedė Vietinę Rinktinę prie katastrofos, o kai kuriuos jos narius nuvedė į koncentracijos stovyklą, ar net į aną pasaulį.

Tai buvo kovo 2 diena. Nuo šios dienos prasidėjo nuolatinė kova tarp vokiečių ir Vietinės Rinktinės vadovybės. Vokiečiai visokiais būdais ir visomis priemonėmis stengėsi priversti ge-

nerolą paskelbti mobilizaciją ir pravesti šaukimą. Generolas gi visokiais būdais šį klausimą vilkino, atidėliojo, nuolat rasdamas užtektinai priežasčių šį vokiečių norą nepildyti.

Žinoma, buvo galima ta pat dieną, paaiškėjus, kad vokiečiai nuo mobilizacijos paskelbimo neatsisakys ir savo reikalavimo, duoti jiems tam tikrą vyrų kontingentą, neatsims, nuo tolimesnio bendradarbiavimo su jais atsisakyti. Juo labiau, kad savanoriai dar nebuvo pašaukti, o iš dalies suformuotą štabą ir apskričių komendantūras išformuoti nebūtų sudarę didelių sunkumų. Ši mintis buvo svarstoma mūsų štabe. Bet, atsižvelgus į viso krašto padėtį ir visų visuomenės sluoksnių pageidavimą, kad santykius su vokiečiais, kol galima, nenutraukti, — nutarta eiti toliau, laikytis savo nusistatymo... kas iš to bus — pamatysim. Reikalinga pridurti, kad šitoks sprendimas nebuvo vien mūsų priimtas. Prieš galutinai šį klausimą sprendžiant, generolas turėjo visą eilę pasikalbėjimų su mūsų visuomenės veikėjais, kurie visi jį prašė kentėti, kol dar galima.

Šiame pat posėdy buvo svarstomas ir antras klausimas — kada, būtent, generolas paskelbs savanorių šaukimą. Generolas atsakė, kad neturint nei uniformų, nei ginklų, savanorių šaukimas yra beprasmiškas. Pirmiausia drabužiai ir ginklai turi būti pristatyti į surinkimo punktus. Kilo aštrus ginčas. Jeckeln puolė generolą, norėdamas įrodyti, kad mokymas gali būti vykdomas ir be uniformų, ir be ginklų, nes mokymo pradžioje ginklai esą kaip ir nereikalingi. Tačiau generolas savo nusistatymo neatsisakė: pirmiau ginklai ir drabužiai — vėliau šaukimas. Nesusikalbėjo, kiekvienas liko prie savos nuomonės. Taip tada ir išsiskyrėm.

(Bus daugiau)

PASTABOS

Teatleidžia man nežinomas autorius, tačiau manau, kad ir jis pats sutiksiąs, jog Tauragėje susispietę 100 ar daugiau savanorių su keliais karininkais sudarė ne visą tuometinę Lietuvos kariuomenę, o tikrai vieną, ir dar labai mažą, laštelę. Tuomet (1919 m. vasario mėn. pirmoje pusėje) jau būta: Kr. Aps. Ministerijos (centro), Štabo, 1 ir 2 pėst. pulkų, 1 art. pulko, Kėdainių, Sedos partizanų būrių (manau, savo didumu prašokančių tauragiškius), o taip pat Kauno, Alytaus, Marijampolės ir Vilkaviškio komendantūrų ir kitos, gal man nežinomos ar čia nepaminėtos dalies. Kiekvienoje Lietuvos savanorių kariuomenės laštelės vietovėje galėjo būti ir, manau, tikrai buvo švenčiama metinė Vasario 16-sios sukaktis. Žinoma, kiek tai leido padaryti gyvenimo sąlygos ir santykiai su okupantais (vokiečiais. Red.). Tad būtų visai nuoseklu tuos prisiminimus pavadinti, pvz. "1919 m. Vasario 16-oji Tauragėje" ar pan.

Daug iškilmingesni, kaip kad Vasario 16-sios Tauragėje, paradai būdavo A. Panemunėje kiekvieną šventadienį, jau nuo 1919 m. sausio 20 d.

Visiems, tikiu, žinoma, kad, besitveriant savanorių kariuomenei, Kaune ir vėliau A. Panemunėje — jokių sandėlių, kaip ginklų, maisto, apsaugos, karinių reikmenų ir pan. — nebūta; pinigų ir tai dažnai net algoms pritrūkdavo. Butai štabams, karievinėms, įstaigoms, ypač Kaune, itin sunkiai buvo gaunami.

Kada dėl šių materialinių neadekvių ir trūkumų pradėjo gausėti susirgimų, kurie, dėl stokos vaistų ir vietos net Karo Ligoninės koridoriuose, dažnai baigdavosi mirtimi ir kai tuos be laiko savo gyvybę Tėvynei paaukojusius jaunuolius reikėjo laidoti be karštų ir net po keletą vienon duobėn, — teko imtis ekstra priemonių, savanoriams

Ats. generolas, advokatas
V. GRIGALIONAS-GLOVACKIS

Autorius yra atsiuntęs mūsų redakcijai keletą pastabų - papildymų dėl KARYJE tilpusių kai kurių straipsnių iš mūsų kariuomenės kūrmosi istorijos.

Šiuokart talpiname pastabas dėl rašinio "Pirmasis Lietuvos kariuomenės paradas" (KARYS nr. 3, 7 psl.). Red.

nuo išsilakstymo sulaukyti. Tik dvasiniai turtai galėjo tas materialines, taip smarkiai jaučiamas, spragas uždengti. Tad ir buvo imtasi štai kurių priemonių:

1) išrūpintas pirmasis Karo Kapelionas. Juo buvo paskirtas pavyzdingas dvasios vadas, didelis patriotas, malonus, iki savęs išsižadėjimo pasišventęs kun. Ramanauskas (vėliau jis ganytojavimo darbą dirbo bolševikų fronte, kur apsirgo užkrečiama liga ir mirė Panevėžio ligoninėje);

2) buvo suorganizuotas vien iš griežikų - solistų (juozapiečių) nemažas (20 žmonių) dūdų orkestras, kuris ir vėliau ilgai pirmavo Lietuvos kariuomenėje;

3) buvo pakviestas muzikas Ant. Vaičiūnas chorvedžiu, kuris iš karininkų bei kiekvienoje kuopoje ar didesnėje komandoje sudarė chorus, kurie ne tik labai gražiai dainuodavo patriotines dainas, bet ir kas šventadienį bendrai giedodavo Šv. Mišias bažnyčioje;

4) buvo išgautas iš Ganytojaus Karoso leidimas kariams laikyti pamaldas prie išstatyto Švč. Sakramento;

5) pamokslams bažnyčioje buvo kviečiami garsesni Kauno pamokslininkai;

6) kas šventadienį pulkas su orkestru ir dainomis žygiuodavo per visą A. Panemunę bažnyčion ir tąja pat tvarka grįždavo;

7) po pamaldų čia pat prie parapijos bažnyčios buvo atlie-

kamas paradas ir tariamas žodis kariams ir gausiai susirinkusiai visuomenei;

8) pagal aplinkybes, savanoriai buvo išleidžiami 2-3 dienoms, aplankyti savo tėvus, iš kur jie grįždavo netuščiomis.

Vasario 16-sios šventei A. Panemunė ruošėsi jau nuo sausio mėn. vidurio. Ši diena čia buvo atšvęsta itin iškilmingai ne tik tai pulko, bet ir A. Panemunės visuomenės, visų jos organizacijų, kurias aš sveikinau. Jos buvo drauge su pulku išsirikiavusios prie bažnyčios ir organizuotai sveikino pulką kareivinių rajone. A. Panemunė skendo eglė ir pušų šakų žalumynuose, buvo pasipuošusi popierinėmis tautinėmis vėliavėlėmis. Šios šventės aprašymą yra įdėjęs "LAIKAS" nr. 41 Bs. Aires, 1951 m. vasario 24 d.

Be to apgailėtina, kad autorius, aprašydamas Tauragės batal. šventę, nepaminėjo to bataliono pirmojo vado ir organizatoriaus Aukštulaičio ir kitų klaipėdiškių, prie Tauragės kareivinės sutvarkymo ir savanorių organizavimo bei aprūpinimo prisidėjusių, k. a. pirmojo adjutanto Simonaičio, ūkio viršininko Jono Vanagaičio, prof. Kuodaičio, Leberto ir kitų. Aukštulaitis ir Vanagaitis liko atšaukti, o kiti klaipėdiškiai pasitraukė ne dėl savo kaltės, o vien tik okupantams spaudžiant. Klaipėdiškiai tame batalione parodė daug Tėvynės meilės, pasiryžimo ir ištikimybės. Tai jie įrodė vėliau, Klaipėdos sukilimo metu. Tačiau apie tai tepasiskaito p. Simonaitis ar kuris kitas dar likusis Tauragės (Žemaičių) bataliono karys savanoris. Plk., tuomet dar kapitonas, Kuizinas ir kiti, užėmę jau gerokai apardytą ir išdraskytą lizdą, taip rūpestingai klaipėdiškių krautą, tad jiems gal ir nebuvo žinomos to lizdo kūrmo kliūtys, klaipėdiškiams gresiąs pavojus ir sunkumai, kuriuos jiems teko pakelti. Medellin, Colombia.

1951 m. gegužės mėn.

ATOMINĖ ENERGIJA IR JOS PANAUDOJIMAS

III. ATOMINĖ ENERGIJA ŽMO-
NIJOS GEROVĖS TARNYBOJE

DR. INŽ. J. VĖBRA

Didžiausias visų laikų ligšiolinis mokslo laimėjimas — atomo branduolyje sukauptos energijos pajungimas žmogaus valiai — įvyko II-jo Pasaulinio karo metu. Tad nenuostabu, kad pirmučiausia ši mini- niška jėga ir buvo panaudota griovimo, naikinimo tikslu. Bet jėga, pagal norą, gali griauti, arb. statyti. Dinamitas pastatė daugiau ne- gu sugriovė. Atominės energijos tai- kingi pritaikymai nemažiau išpū- dingi, nei kariškieji. Kūrybinius ato- minės energijos pritaikymus turėda- mi prieš akis, mokslininkai pakėlė didelius pavojus, sudėjo daug aukų, iki pagaliau surado raktą į atomi- nio branduolio paslapčių prieangį.

Atominė energija konstruktyviam darbui numatoma panaudoti šilimos bei jėgos pavidale ir dirbtinių radio- aktyvių medžiagų pavidale.

Atominės energijos netiesioginė įtaka į žvatinį žmogaus gyvenimą taipogi verta dėmesio.

1. Atominė energija šilimos ir jėgos pavidale

Jau žinome, kad neutrono užgau- tas Uranijaus izotopo-235 arba Plu- tonijaus atomo branduolis skyla maždaug pusiau. Abi pusės — vie- nodai teigiamai įelektrintos — at- stumia viena kitą ir tolsta viena nuo kitos milžinišku greičiu (apie 10.000 km per sekundę), tačiau su- siduria su jas supančios medžiagos atomais ir tepadariusios vos apie 10 mikronų (1/100 milimetro) kelio netenka savo greičio: jų kinetinė energija pavirsta į šilimą. Panašiai reaguoja į neutrono smūgį natūra- lų torijų bombarduojant lėtais neu- tronais gaunamasis naujas Uranijaus izotopas-233.

Uranijaus-235, Plutonijaus-239 arba Uranijaus 233 branduoliams su- skylant nuo neutrono smūgio maž- daug pusiau, atomo branduolio spro- gimo metu nuo jo atitrūksta keletas neutronų, kurie pradžioje lekia apie 20.000 km per sek. greičiu. Jei jie pakeliui susitinka su lengvais ato- mais (vandenilio, deuterijaus, berili-

jaus, anglies), jie greit sulėtėja iki 2-3 km per sek. ir tampa pajėgūs prasiskverbti į natūralaus uranijaus ar torijaus branduolius, paversdami juos naujais, nepastoviais, skaldy- mui tinkamais elementais. Tokiu bū- du susidaro "grandininė" reakcija, kurio metu vienas skilęs atomas pa- ruošia skilimui vieną ar daugiau ki- tų atomų, ir taip reakcija ne tik ne- sustoja, bet gali įgyti vis didesnį greitį, išsivystydama į galingą spro- gimą. Šiuo reiškiniu — jau žinome — pagrįsta atominė bomba. Tačiau yra būdų šių trapių elementų skil- imo greičiui reguliuoti ir jiems sky- lant atpalaiduojamą energiją panau- doti konstruktyviam darbui.

Atominės jėgainės pagrindą suda- ro atominis reaktorius, principu panašus į aprašytą šio straipsnio antrojoje dalyje, tik šiuo atveju reak- toriuje susidariusioji šilima nepalei- džiamą į upę ar į orą, bet panaudo- jama naudingam darbui atlikti. Di- delės atominės jėgainės "kurą" su- darytų natūralus uranijus, į kurį įmaišyta dalis (pvz. 10%) mažiau pastovaus elemento: Uranijaus-235, Plutonijaus-239 arba Uranijaus-233. Šio lydinio stripai arba plokštelės atskirti grafito, berilijaus ar sun- kiojo vandens sluogsniais, kurių tikslas sulėtinti atomų sprogi- mo metu išmetamus labai greitus neutro- nus, suteikiant jiems galią prasi- skverbti į gretimo stripo ar plokš- tės natūralaus Uranijaus (U2383 ar torijaus (Th-232) atomų branduolius, paverčiant natūralų Uranijų pluto- nijum, arba torijų uranijaus izoto- pu1233. Tokiu būdu atominė jėgainė pati paruošia sau "kurą". Ji pluto- nijaus-239 arba uranijaus-233 gali pagaminti net daugiau, negu jai pa- čiai reikalinga. Atliekamas pluto- nijus arba uranijus-233 gali būti per- leistas mažesnėms atominėms jė- gainėms, arba paslankiems atomi- niams varikliams, kurie dėl savo ri- boto svorio negali naudotis natūra- liu uranijum.

Atominės jėgainės reaktoriuje—ži- dinyje uranijaus stripai ar plokštės

ne tik viens nuo kito atskirti sun- kiojo vandens, berilijaus ar grafito sluogsniumi (neutronams sulėtinti), bet tarp jų dar palikti tarpai ar skylės kadmijaus ar boro-geležies plokš- tėms ar stripams įterpti. Kadmijus ir boras godžiai prisijungia neutro- nus. Tad kuo pilniau uranijaus stri- pai ar plokštės atskirti viens nuo kito kadmijum ar boro-geležim, tuo mažiau neutronų iš vieno uranijaus stripo bepatenka į kitą, tuo mažiau jie besusprogdina naujų atomų (tuo mažiau bešissiskiria šilimos ir ato- minis židinyvis prigęsta, sulėtėja. Kad- mijaus ar boro (boro-geležies lydi- nio) stripai ar plokštės įtaisomi taip, kad jais būtų galima uranijaus stripus ar plokštes visai viena nuo kitos atskirti, norint atominį židinį užgesinti, ar tik iš dalies (daugiau ar mažiau) — židinio tempui regu- liuoti. Jei uranijaus ar torijaus stri- pai izoliuoti sunkioju vandeniu, tai pastarasis atlieka abu uždavinius — sulėtinti neutronus ir reguliuoja ži- dinio tempą: išleidžiant dalį sunkio- jo vandens į atsarginį rezervuarą, sulėtintų neutronų skaičius mažėja, o su juo mažėja ir suskylančių ato- mų skaičius, taigi atominis židinyvis prigęsta.

Nuo atominių branduolių sprogi- nėjimo atominiame židinyje susida- ro milžiniški kiekiai šilimos. Tad ži- dinį reikia intensyviai aušinti. Au- šinimui vartojamas skystis ar du- jos židinyje įkaista iki labai aukš- tos temperatūros ir gali būti panau- doti — tiesioginiai ar per šilimos apkeitiklį — garo ar dujų turbinai sukuti. Prie turbinos prijungus elekt- ros mašiną (alternatorių), būtų gau- nama energija elektros pavidale.

Aušinimo skysčių ar dujų parin- kimo problema labai opi: vanduo absorbuoja neutronus, taigi mažina jėgainės našumą ir užteršia aplinką. Oras prie aukštos temperatūros (600° C ar daugiau) oksiduotų reaktoriaus grafitą ir visas metalines dalis, su kuriomis sueitų į sąlytį. Galėtų bū- ti panaudotas gyvsidabris arba suly- dytas švinas; šiuo pastaruoju atve- ju būtų būtinas tarpinis šilimos ap- keitiklis, kuriame iki virš 1000°C įkaitęs metalas dalį savo šilimos ati- duotų vandeniui ar orui, kurie to-

liau sukty turbinas ir prie jų prijungtas elektros mašinas.

Viena iš tinkamiausių aušinimo priemonių būtų helijus, kuris neabsorbuoja neutronų ir neveikia grafito nei metalų, kad ir prie labai aukštų temperatūrų. Tikty ir deuterijus, bet jis pavojingas, nes dėl kurio nors priežasties jėgainės sistemat nustojus sandarumo, ar į ją prasiskverbis orui, įvyktų sprogtimas. Helijus turėtų būti nuolatos suspaustas (kitaip vamzdžių diametri būtų milžiniški) ir turėtų veikti uždaroj sistemoj: dėl jo brangumo helijaus nuostolių reiktų vengti visomis įmanomomis priemonėmis, tuo labiau kad atominio židinio aušinimo helijuje atsirastų radioaktyvių elementų, kurių negalima paleisti į orą.

Ekonomiškos atominės jėgainės klausimas tebėra projektavimo stadijoje. Trūkstant tikrų patyrimo patvirtintų duomenų, konstruktorių vaizduotei čia erdvūs keliai. Atominės jėgainės projektų yra daug ir įvairių. Kaip pavyzdį, čia patiekiamo amerikiečių konstruktoriaus R. T. Sawyer projektą, su neesminiais pakeitimais.

Šiame modelyje du kompresoriai įpučia milžiniškus atominio židinio aušinimui reikalingus helijaus kiekus. Prieš pirmąjį ir prieš antrąjį kompresorius įrengti aušintuvai, kurie sumažina helijui suspausti reikalingą parazitinę energiją. Suspaustas helijus patenka į temperatūros

apkeitiklį, kuriame apšiles, pasiekia atominį židinį; čia įkaista iki virš 600°C ir išsiplečia turbinoje, kuri suka helijų suspaudžiančius kompresorius ir milžinišką elektros mašiną (alternatorių).

Atomio židinio varomos uždaro ciklo dujų turbinos galingumas gali siekti 200.000 arklių jėgų. Atominė jėgainė tokių turbinų, savaime aišku, gali būti keletas.

Kadangi atominio branduolio skilimą lydi įvairūs žmogaus organizmui kenksmingi spinduliavimai (alfa-, beta-, gamma-spinduliai, neutronai), tai atominis židinys turi būti labai stropiai izoliuotas. Lengvesnė izoliacija reikalinga ir kitoms atominės jėgainės dalims, kuriomis cirkuliuoja atominį židinį aušinantys skysčiai ar dujos.

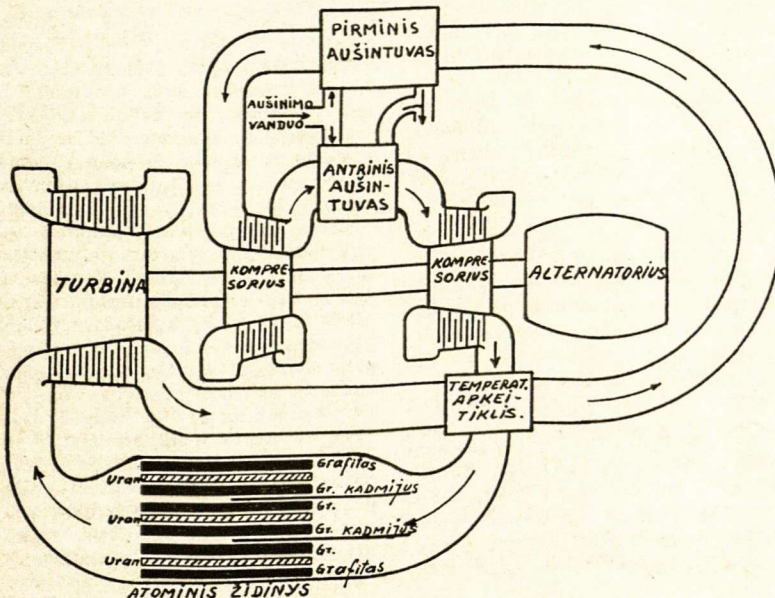
Labai paprastą atominę jėgainę sudarytų nerūdijančio plieno katilas, pripiltas uranijaus druskų tirpalu sunkiajame vandenyje. Čia kiekviena uranijaus molekulė būtų apsupta tirpiklio, kuris atliktų neutronų sulėtinimo vaidmenį. Katile įtaisytu nerūdijančio plieno gyvatu cirkuliuojantis aušinimo vanduo įšiltų ir galėtų būti panaudotas atitinkamame variklyje energijai gauti. Savaime aišku, šio tipo atominė jėgainė būtų žemos temperatūros ir žemo lyginamojo galingumo.

Šiandien dar nėra nei vienos pramoniniu mastu veikiančios atominės jėgainės (neskaitant kariškų įrengimų, kuriems ekonomika — antraei-

lis klausimas). Lėtas atominės energijos panaudojimo plitimo tempas pareina nuo daugelio priežasčių. Svarbiausia ir šiuo metu dominuojanti visas kitas priežastis yra ginklavimasis: visi šiuo metu iškasamo uranijaus ištekliai eina karo reikalams. Atominės technikos paslaptį didelė karinė reikšmė, taipogi tuo tarpu yra nenugalima kliūtis atominei energijai naudoti civiliniame gyvenime. Yra kliūčių ir nekarinio pobūdžio. Pirmučiausia specialistų stoka. Jungt. Am. Valstybės pas save tepriskaito apie 350 atominės energijos teoretikų. Jų dauguma dirba ginklavimuisi arba profesoriauja. Kitur specialistų šioje srityje dar mažiau. Yra dar visa eilė patenkinamai neišspręstų techninių problemų: dar tebeįskaitoma labai aukštai temperatūrai ir spinduliavimui atsparių medžiagų, kurios neabsorbuoti, bent nedaug teabsorbuoti) neutronų; dar nerasta patogaus būdo pašalinti plutonijaus ar uranijaus skilimo metu susidarantiems naujiems elementams (atominio židinio "pelenams") ir jiems produktingai sunaudoti; atominės energijos įmonėse dirbančiųjų apsauga nuo spinduliavimų vis dar tebėra opi; atominų jėgainių šilimos apkeitikliai turi būti daug kartų efektingesni ir didesni už dabar egzistuojančius; kontrolės ir reguliavimo aparatai dar nėra palankamai jautrūs ir patikimi.

Vienu žodžiu, atominės jėgainės problema šiandien tebėra panašioj stadijoj, kokioj buvo šiluminės jėgainės klausimas prieš pusterčio šimto metų, kai Denis Papin pirmasis suprato vandens garų jėgos reikšmę ir demonstravo savo pirmąjį garo katilą, arba kokioj buvo pirmasis automobilio modelis, kurio greitis tesiekė apie 3 km per valandą ir kurio vairuotojas išvargdavo daugiau negu pėsčias tą patį kelią atlikęs. Kelias nuo Papino garo katilo iki moderniško garo ar dujų turbinų ir nuo pirmojo automobilio iki dabartinių auto susisiekimo priemonių mums visiems gerai žinomas. Yra pagrindo manyti, kad atominė jėgainė žengs panašiu tobulėjimo keliu ir po kelių dešimtmečių bus žymiai pakeitusi mūsų gyvenimo sąlygas. Taip manyti yra tvirto pagrindo.

(Bus daugiau)



GYVIEJI MŪSŲ NEPRIKLAUSOMYBĖS KOVŲ PAMINKLAI

Visi suprantame, kad žmogaus sveikata yra brangiausias turtas. Tačiau jeigu ši didžioji vertybė aukojama bendruomenės ar net visos tautos gynimo reikalui — rūpinimasis dėl šios priežasties sveikatos netekusiais tautos nariais yra vienas svarbiausių uždavinių ne tik tai Lietuvos praeičiai, bet ir jos ateičiai.

Šią pareigą turime jautriai pajusti mūsų broliams karo invalidams — tremtiniams tiek mes visi, tiek pasaulyje egzistuojančios Nepriklausomos Lietuvos įstaigos.

Jo Ekscelencijai Ponui Lietuvos Įgaliotam Ministeriui Amerikos Suvienytose Valstybėse

Buv. Lietuvos Karo Invalidams Šelpti Komiteto Pirmininko, ats. brig. gen. gyd. Nagiaus, gyv. 75 Euclid Ave., Willoughby, Ohio.

PAREIŠKIMAS

Pristatydamas Karo Invalidų Sąjungos Įgaliotimą iš 1951 m. 5 mėn. 7 d., atstovauti ją Lietuvos Pasiuntinybėje, prašau Ekscelenciją neatsisakyti priimti ją savo globon, kaip organizaciją ir paskirti asmenį kontaktui palaikyti su jos Centro Valdyba Philadelphijoje, 454 North Marshal St., su pirmininku B. Tvarakūnu.

BALF atsisakė išskirti karo invalidus kaip atskirą organizaciją, kitų globojamų asmenų tarpe (žiūr. priedą: "Draugo" iškarpos Nr. Nr. 78 ir 97).

Nepriklausomoje Lietuvoje 1918 m. ir 1919 m. pradžioje, savanorius paskatinti stoti kariuomenėn, buvo paskelbtas žemės pažadėjimas, kurį Steigiamasis Seimas patvirtino (1920-VII-3).

Karo invalidai buvo aprūpinti pensijomis, o Kr. Aps. Ministerijos buvo įsteigtas Inv. Šelpti Komitetas (1924 m.), kuris be to dar karo invalidus globojo įvairiais atžvilgiais. Šiandien tų savanorių, tapusių invalidais, daliai, patekusiai

Amerikon, labai reikalinga pagalba per jų Centro Valdybą, nes tik ji viena gali pasakyti, ko kuriam invalidui trūksta, ir nei patys aušrininkai, nei kas kitas jiems to nepavydėtų.

Viso pasaulio lietuvių akys yra nukreiptos į mūsų Nepriklausomybės Simbolį, į mūsų Atstovybę Vašingtone.

Ar pagalba iš ten mūsų sužalotiems veteranams ateitų didesnė ar mažesnė, bet ji ne tik juos medžiagiškai ir morališkai paremtų, bet padarytų geros įtakos ir į visus karius, o ypač į tuos, kurie rengiasi grįžti tėvynėn ir susidurti su jos kruvina išpirkimo problema. Karo invalidams šiuo atveju mūsų Atstovybė taptų motina, o ne pamate.

Ats. brig. gen. gyd. Nagius
Willoughby, 1951-VI-30

LIETUVOS DIPLOMATŲ AUKOS SKAUTAMS

Lietuvos skautų Jamborees Fondo akcija gana sėkmingai vedama prie pabaigos. Miela pranešti, kad mūsų skautai, iš Aušros tunto Diepholze, tikrai galės šio fondo lėšomis nuvykti rugpiūčio 3 d. prasidėjusio 7-jon Pasaulinėn Skautų Jamboreen, prie Bad Ischl, Austrijoje.

Jamborees Fondą labai reikšmingai parėmė ir Lietuvos diplomatai: Lietuvos Diplomatijos Šefas Ministeris p. St. LOZORAITIS iš Romos, Italijoje, paaukojo \$30; Ministeris p. P. ŽADEIKIS iš Washingtono, D. C. — JAV, — \$50; Ministeris p. St. GIRDVAINIS iš Romos, Italijoje, — \$30 ir Ministeris p. dr. F. MEIERIS iš Rio de Janeiro, Brazilijoje, — \$5.

Didelis dėkui mūsų Tėvynės Diplomatomas už svarias aukas ir malonų dėmesį Lietuvos skautų žygiui 7-jon Pasaulinėn Jamboreen.

Lietuvos Skautų Brolijos Vadija

MŪSŲ PAREIGA

(Pabaiga)

III. Vokiečių okupacija — 1941 m. birželio 22 d. — 1944 m. pabaiga

1) Vokiečių-Sovietų veiksmai Lietuvoje, karui tarp jų prasidėjus; bendra veiksmų charakteristika;

2) sukilimas Lietuvoje 1941 m. birželio 22 d. prieš bolševikus; Lietuvos partizanai, jų uždaviniai ir veiksmai prieš pirmąjį okupantą — bolševikus, karui prasidėjus; žuvusieji;

3) Savisaugos Daliniai (batalionai), jų sudėtis, vadovybė, ginklavimas, aprūpinimas, uždaviniai ir jų vykdymas; Savisaugos Dalinių tolimasis likimas, artėjant antrajai Sovietų okupacijai;

4) vokiečių pastangos sukurti lietuvių SS legioną; tų pastangų rezultatai; vokiečių pastangos mobilizuoti Lietuvos jaunimą padedamajai karo, darbo bei transporto tarnybai;

5) Vietinė Rinktinė; jos sudėtis (štabas, batalionai, karo mokykla), ginklavimas, aprūpinimas, mokymas, uždaviniai ir jų vykdymas; vyrų mobilizacija į Vietinę Rinktinę, jos rezultatai ir reikšmė; Rinktinės štabas ir jo darbas; Rinktinės ir jos štabo likimas;

6) lietuvių pulkai bei kiti daliniai,

jų uždaviniai ir veiksmai vokiečiams Lietuvoje kovojant paskutines kovas 1944 m. rudenį ir bolševikams antrą kartą okupuojant Lietuvą; kiek tų pulkų bei kitų dalinių buvo suformuoti; jų sudėtis, vadovybė, aprūpinimas, uždaviniai ir uždavinių vykdymas; tolimesnis jų likimas;

7) lietuviški daliniai vokiečių aviacijoje ir kitose ginklų rūšyse; kur ir kiek jų buvo; jų sudėtis, vadovybė aprūpinimas, uždaviniai ir jų vykdymas; tų dalinių likimas;

8) vokiečių žaurumo akai prieš Vietinės Rinktinės, Savisaugos Dalinių vienetus bei paskirus lietuvius karius; kiek karių, kurios vieneto (dalinio), kada, kur, kokiomis aplinkybėmis buvo areštuota, nuteista, nužudyta, ištremta; pageidautina, kad prie atsiminimų būtų pridėtas tokių karių sąrašas, nurodant pavardę, vardą, laipsnį, amžių (jei atsimenama), kuo buvo kaltinamas, bausmės dydis ir pan.

IV. Antroji bolševikų okupacija — 1944 m. liepos mėn. pradžia ir iki paskutinio meto (Vilniaus srityje bolševikai buvo 1944. VII. 3, o galutinai Lietuva jų buvo okupuota tų metų pabaigoje ar net 1945 m. pradžioje, kada vokiečiai evakuavo visą Suvalkijos pasienį).

AMERIKOS BALSAS LIETUVIŠKAI

Rugpjūčio 16 d. sueina pusė metų, kai "Amerikos Balsas" pradėjo lietuviškąją programą. Malonu pastebėti, kad pradžioje į šį darbą įsijungė ir apie porą mėnesių vieni du vedė programą daugeliui KARIO skaitytojų seniai pažįstami mūsų žurnalo bendradarbiai ir kolegos — gen. št. plk. K. Grinius ir jūrų kapitonas P. Labanauskas. Prieš tai juodu buvo dėstytojai JAV universitetuose, pirmasis — Sirakūzų, ant-rasis — Milwaukee. Šiuo metu "Am. Balse" dirba jau arti dešimties mūsų žmonių. Laik. vedėjo pareigas eina Juozas Laučka.

Birželio mėn. pradžioje įvesta ir 2-ji "A. B." programa, o neseniai įvestas 2-sios programos pakartojimas, kuris Lietuvoje girdimas 4 val. po pietų, New Yorke 9 val. ryto, Čikagoje — 8 val. ryto. Tuo būdu pirmoji kasdieninė "A. B." programa New Yorke laiku yra girdima 12 val. dieną — 13, 16, 19, 25, 31, 41, 48, 49 ir vidutinio ilgio—251 m bangomis. 6,30 val. vakaro—48 ir 49 m bangomis. Antroji programa perduodama 5,45 val. po pietų—13, 16, 19, 31, 48 ir 49 m bangomis. 12 val. naktį ji girdima—25, 31, 49 ir 251 m bangomis, o 9 val. ryto—25, 31 ir 41 m bangomis.

1) Lietuvos partizanai ir jų veikla nuo antrosios bolševikų okupacijos ir toliau.

Atsiminimus rašant patartina laikyti šių principų bei tvarkos:

1) Aprašomi veiksmai, įvykiai bei faktai turi atitikti tikrovę; fantazijai čia neturi būti vietos;

2) nurodyti veiksmų, įvykių bei faktų datą, vietą ir bent svarbesnius dalyvius, žinoma, jei atsimenama ar turima dokumentų;

3) nurodyti veiksmų, įvykių bei faktų priežastį ir pasėkas;

4) rašoma pirmajame asmenyje, jei kalbama apie tai, ką pats rašantis patyrė ar matė asmeniškai, ir trečiajame, jei rašoma apie tai, ką girdėjo ar patyrė iš kitų. Naudinga nurodyti pavardes ir vardus tų asmenų, kurie suteikė žinių bei papasakojo rašant.

5) Skyriaus Valdyba savo narių susirinkimuose išaiškina atsiminimų rašymo svarbą, reikalingumą ir paragina narius atsiminimus rašyti. Atsiminimus rašyti kviečiami ir ne Sąjungos nariai — visi tie, kurie

Pradedant liepos 30 d., "A. B." pirmosios programos metu visą savaitę kasdien davė po vieną radijo vaidinimo paveikslą Arthuro Kestlerio garsaus veikalo "Tamsa vidudienyje". Šį veikalą scenai pritaikė amerikietis dramaturgas Sidney Kingsley. Jo drama yra laimėjusi New Yorke dramos kritikų premiją, pripažįstant ją geriausiu šių metų scenos veikalu.

"Tamsa vidudienyje" vaizduoja vieno žymaus, partijai ištikimo komunistų vado likimą — gal būt, likimą vieno iš nedaugelio tų bolševikų revoliucijos herojų, kurie 1937 metais, partijos valymų metu Maskvoje, buvo suimti, priversti prisipažinti nepadarytus nusikaltimus ir... sulikviduoti.

Veikalo herojus — Rubšovas. Tai žmogus be tėvynės, kurio gyvenimas buvo skirtas ir paaukotas tik komunistų partijai. Gyvenimas, kuriame ši partija buvo pakeitusi jam religiją, moralę, teisingumą, pagaliau — jo asmenišką laimę ir net laisvę. Kartu tai yra irgi suimto, įkalinto ir sulikviduoto komunistų partijos vado istorija. Jo nusikaltimas partijai, gal būt, buvo tik tas, kad Rubašovas nepadarė partijai daugiau, negu jis iš viso savo jėgo-

šiuo reikalu jaučia kenčiančios tėvynės įpareigojimą;

6) neišvengiamai bus parašyta paralelinių atsiminimų, t. y. apie tą patį gali parašyti keli asmenys; iš kitos gi pusės bus svarbių momentų ir temų, apie kuriuos niekas nieko neparrašys; Skyriuose reikia stengtis šį nelygumą išlyginti. Skyriaus narių susirinkimuose išsiaiškina, kas kuriuo klausimu ar tema rašys atsiminimus, vengiant kiek galima lygiagrečių temų. Neuzmirština, kad keli rašą ta pačia tema gali kiekvienas iškelti naujų momentų, naujų aplinkybių, naujų faktų, todėl vienas kitą papildys, darbas bus pilnesnis, įdomesnis ir tobulesnis;

7) kol Lietuva bus išlaisvinta, surašyti atsiminimai niekur viešai neskelbiami, jei juose minimos pavardės mūsų tautiečių dabar esančių anoje "geležinės uždangos" pusėje; tuo mes neturime pakenkti jų saugumui;

8) parašytus atsiminimus su visais priedais siųsti Sąjungos "Ramovės" Centro Valdybai.

mis galėjo padaryti. Ir antra, kad Rubašovas išdrįso akimirką savarankiškai galvoti.

Rubašovo vaidmenį dramoje atliko buv. Vilniaus Valst. teatro aktorius Henrikas Kačinskas, režisavo — Juozas Boley-Bolevičius.

J.

REGISTRUOKIMĖS LIETUVIŲ KARIŲ KARTOTEKOJE

Didieji pasaulio įvykiai diena diena tirštėja. Didžioji tautų išsilaisvinimo kova, gal būt, jau nebetoli. Daugelis mūsų vyrų, karinės tarnybos paliesti, vis gausiau įsijungia į JAV ginkluotų jėgų eiles. Dėl milžiniško masto apimties, šie mūsų kariai išsiskirsto po visą pasaulį: nuo Elbės, Vokietijoje, iki Mandžūrijos, Korejos fronte.

Daugelis mūsų vyrų, išblaškyti, niekieno nežinomi, kovojo, žuvo ar dingo II-jo Pasaulinio karo chaose. Mūsų pareiga dabar veikti, kad žinotume apie visus mūsų karius, tarnaujančius JAV kariuomenėje. Jų gyvenimas, darbas ir kova dėl geresnės pasaulio ateities privalo palikti kuo ryškesnius pėdsakus ateičiai, karo istorijai, o drauge ir mūsų tautos labui, jos pasididžiavimui.

Nedelsdami siųskime žinias, patys kariai ar jų artimieji, Lietuvos Karių Kartotekai: 2124 W. 23rd Pl., Chicago 8, Ill.

Reikalinga: pavardė, vardas, gimimo data ir vieta, kada išvyko tarnybon, savanoriškai ar pašauktas, ginklo rūšis, adresas, foto, trumpas gyvenimo aprašymas.

Nei vienas mūsų karys lai nepalieka neužregistruotas Lietuvos Karių Kartotekoje!

I. M. K.

BALFO TALKA SKAUTAMS

Balfo įgaliotinio Vokietijoje — p. Pr. ZUNDĖS rūpesčiu, Lietuvos Skautų Brolijos reprezentacinis vienetas, pakely į 7-ją Pasaulinę Jamboree, Balfo mašina bus nugabentas iš Diepholzo iki Austrijos sienos, o po Jamborees tuo pat būdu atvežtas atgal. Dėka šios paslaugos, mūsų skautams bus sutaupyta apie 900 DM kelionės išlaidų.

Balfui ir jo įgaliotiniui Vokietijoje — p. Pr. ZUNDEI reiškiami skautišką dėkui už tokią vertingą paramą Lietuvos skautams.

Lietuvos Skautų Brolijos Vadija

JAUNO KARIO LAIŠKAS SENAJAM



Vytautas Kazlauskas

JAV armijos karys, buvęs Pinnebergo Pabaltijo universitete (Vokietijoje) studentas. Į kariuomenę išvyko 1950 m. gruodžio 8 d. Buvo išsiųstas į Tolimuosius Rytus š. m. balandžio 22 d. ir atsidadė Korejos fronte. Tarnauja minosvaidžių kuopoje, beveik visą laiką kaudamasis pirmose linijose. Su savo daliniu laimingai prasiveržė iš keleto apsupimų.

LAIŠKELIS IŠ PALAPINĖS

Gerbiamieji,

Pataikėt į 12. Jau savaitė laiko, kai mūsų dalinys miške. Iš debesų varva šlapias vanduo, o palapinėje kažkaip drėgnai šalta. Nuobodu. Miego nesinori, o galvoti tingisi.

Jaučiu, kaip kažkas pradeda plėstis palapinėn. Na, ir žmogus, pagalvojau, kaip nekrikštyta dūšia per lietu vaikšto.

— Tai ką, ar sukvaliojai, aš juk armijoje tarnauju, ne "navy", o tarp kitko, plaukt nemoku ir nemėgstu.

— Čia ne apie plaukimą eina reikalas. Turiu tau žurnalą, kurio aš visiškai neįskaitau.

Netikėjau, bet kai tris sykius pakratęs galvą vėl atsimerkiaiu — rodė tą patį.

Perskaičiau. Puiku. Siuntinėkit, skolingas neliksiu.

Cpl. J. Lataitis

Senasis Kary!

Atsimenu, kai dar pažeme vėžlinėdamas svajojau būti kariu. Žiūriu, būdavo, į mūsų husarus, bekapojančius rykštes Petro Vileišio aikštėje, Kaune, ir galvoju: kad vieną dieną ir aš toks būsiu. Bet kai tik prašveplendavau apie tai mamai — sugriūdavo visi mano troškimai: kasgi norės išleisti vienturtį sūnų!

Prabėgo nerūpestinga vaikystė, ramiausios gyvenimo dienos, palūžo ir tėvų ateities svajonės, tik vaiko troškimai išaugo į jaunuolio pasiūžimą. Būdavo, išžiūriu į ateinančią pikta priešą, klastingai besišvaisstantį gražiais pažadais, ir kažko labai neramu pasidarau. Nulendu kur į kampą ir galvoju: kurgi mūsų kariai, jaunystės didvyriai?... Kartais net abejojimai apimdavo, tačiau greitai surasdavau atsakymą — mūsų kariai paliko tais pačiais pareigos didvyriais, tiktai, aplinkybių verčiami, užsidėjo civilį drabužį. Gerai pamenu, kaip anuomet buvo apgintas Kaune Viljampolės tiltas, kaip Aleksote saujelė vyrų grūdo į Nemuną besitraukiančius stambius rusų dalinius. Pilkasis mūsų karys ir karinė Lietuvos vyrų dvasia buvo jaučiama kiekvienam žingsnyje.

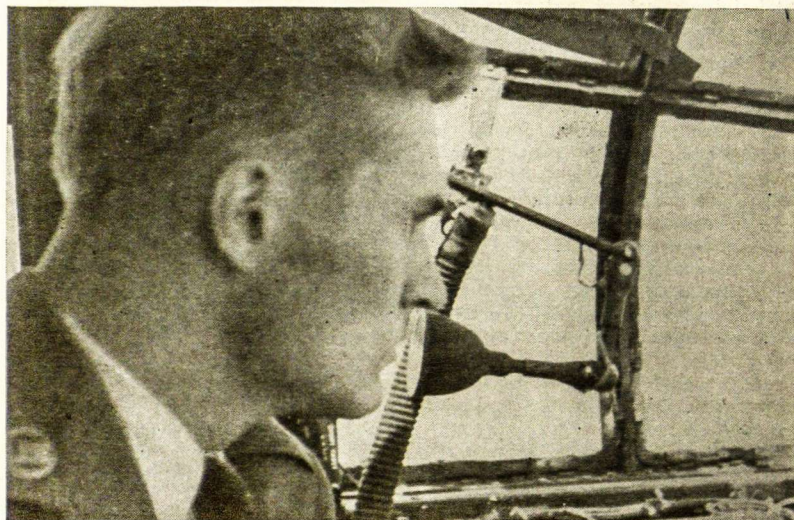
Bėgo metai, bestebint mūsų tautos, mūsų karių tragediją, žiaurias okupacijas. Dygo baltieji kryžiai Kauno, Vilniaus kapinėse, laukuose ir pakelėse, o mūsų karo istorijos lapai pasipuošė naujais vardais: Vilkaviškis, Seda, Mūša, Pavenčiai..

Pagaliau — išsiblaškėme po visus pasaulio kampus. Mūsų senųjų karių eilės retėja, Lietuvos miškuose, išseivijoje tirpsta jų gretos... Tačiau nenuliusk, senasis kary!

"Iš praeities Tavo sūnūs
Te stiprybę semia!..."

Taip, tikrai mes semiamės stiprybės, ir tai nevien iš žilosios senovės, bet ir iš vakar dienos. Atmenu, būdavo, Eichstaette (Vokietijoje), susėdę prie savo gimnazijos bendrabūčio, nekartą kalbėdavomės apie mūsų karius, apie kovas, o dažnai suskambėdavo ir naujausių karinių dainų posmai.

Taigi, kada senieji mūsų kariai kovėsi, mes dar buvome vaikai, tačiau drauge su metais atėjo ir mūsų eilė. Palengva, vienam po kito, ir mums tenka prisiminti didžiū karių pareigą ir tęsti senųjų pradėtąjį darbą. Jaučiausi tikru vyru, kai iš Lietuvos mūsų majoro A. J. atgabenta vieno pulko vėliava, ketverių metus plevėsavusi Vokietijoje



25.000 pėdų aukštyje! Mūsų karys aviacijos tarnyboje

LEGIONIERIAUS MIRTIS

SERZANTAS X, MLE 86613



Kodėl aš rašau apie Prancūzijos svetimšalių legioną? Juk tai nesanti jokia aktualija? Taip manęs paklausė kartą vienas pažįstamas.

Nepamirškime, kad šiandien Indokinijoje dar tarnauja apie šimtas lietuvių Prancūzijos svetimšalių legiono eilėse. Gal šį momentą, kada skaitysite šias eilutes, vienas iš jų žus panašiai, kaip mano aprašomas korporalas X. Ir apie jo mirtį nieko nežinos namiškiai, jį apverks vien tik jo būrio draugai.

Šį kartą noriu papasakoti apie vieno legionieriaus mirtį tokioj aplinkumoje, kuri pilna egzotiškiausių paukščių, kur dar užtinkami senoviški pastatai, toli

prie skautų tunto, buvo pavesta man saugoti, kad grąžintume ją į laisvąją Lietuvą... Taip! Bet ji nebus laisva, kol savo krauju jos neįpirksime...

Ir taip jaunuolių širdyse įsiliepsnojęs troškimas pradėjo įsikūnyti. Kada praėjusiais metais taika Tolumuosiuose Rytuose buvo suardyta — nebeištvėrėme. Suėjome tada du bičiuliai ir nutarėm, kad Lietuvai dar reikės vyrų, pažįstančių naująsias ginklų rūšis, kovos metodus, JAV armiją. Pasakyta — padaryta: kolega savanoriškai išėjo į parašiutininkus, o aš — į aviaciją. Ir tai ne mes vieni. Šimtai pašauktų vyrų, kiti savanoriškai, vien per tuos pastaruosius metus, iš įvairių lietuviškųjų kolonijų, įsijungė į JAV gink-

nuo užpakalinių pozicijų viename poste, kur nedidelė legionierių įgula, prieš apsupta, herojiškai laikėsi prieš vietmin.

Aplinkui priešas. Jis yra visur, nematomas, nepasiekiamas, labai pavojingas.

Vieną dieną, taip kaip ir kitom dienom, penkių legionierių patrulis išėjo iš posto.

Dar penktą valandą ryto seržantas pradėjo kelti žmones.

— Ei, vyrai, greičiau!

— Ar tai krikščioniška taip anksti kelti, seržante, — murmėjo legionieriai.

— Mes vykstame patruliuoti.

— A, tai kitas reikalas.

Ir kiekvienas pažadintųjų tyliai apsirengia, pasiima ginklus ir seka seržantą. Bet vos išėjus iš posto — susiremiam su priešu.

— Gult! — šaukia seržantas.

— Tegu niekas nejudą. Leiskit prisiartinti geltoniesiems velniams. Jie šį kartą dar negaus mūsų kailio (legionieriai turi

luotųjų jėgų eiles. Štai, ir mūsų KARYJE skaitau ir matau pažįstamų ir bičiulių veidų.

Tad nenuliusk, senasis broli kary! Tavoji dvasia atgimsta mumyse ne vien žodžiais, bet ir realiu darbu. Savo patyrimu, darbais ir geležine kantrybe, tu esi mūsų vadas, mūsų švyturys. Kai mes čia išmoksime ginklų valdyti, vieną dieną tu išgirsi: "Tamsta, vade, jauni kareiviai, išėję karinį mokymą, Tamstos žinion atvykome!"

Tad:

Iki pasimatymo Tėvynės vadavim laukuose!

Jaunas kareivis

Tyndall,

A. F. B.



tautpyti šovinius, kurie labai reitai jiems numetami iš lėktuvų): Tyla... ilga tylą. Paskui:

— Feu a volonte!

Ir taip prasideda kova, kuri po penkiolikos minučių taip pat staiga nutyla, kaip ir prasidėjo.

*

Vidurdienį visa posto įgula gedi žuvusio draugo, kurį parsinešė sugrįžęs patrulis. Didžiame barako kambary, ant dviejų gretimai sudėtų suolų, apdengtų kariška antklode, guli pašarvotas šventadienio uniformoje, raudonais epoletais, mėlyna juosta ir balta kepure, korporalo X kūnas. Jo rankos sudėtos ant krūtinės, o tarp pirštų įspaustas mažas kryželis. Užpakaly pakabinta Prancūzijos vėliava, o šalimais iškilmingoj uniformoj stovi du draugai. Kalkėmis išbaltintos barako sienos daro dar liūdnesnį šį vaizdą. Vienas po kito, laisvi nuo sargybos legionieriai tyliai ateina atiduoti paskutinę pagarbą. Jokių nereikalingų svečių ir žiopių, kurie niekad nesuprastų, koks didelis skausmas ištiko šią nedidelę keliolikos žmonių šeimą.

Įeina posto viršininkas-seržantas. Jo žandas trukčioja ir iš akies nuriada ašara. O jis juk kovų užgrūdintas vyras, nepratęs verkti.

(Nukelta į 23 psl.)



PASAKA

APIE

EGLĘ

NELE MAZALAITE

PAULIUS AUGIUS — ŽALČIO PASAKA

Šita moteris buvo užaugusi viena pas savo tėvus, labai mylima, ji buvo auginama su pasakomis, lopšine ir muzika, štai dėl to ji ir savo kūdikiui gražino tai, ką pati gavo. Toksai laikas atėjo, kad mūsų krašto vaikai negaudė peteliškių savo soduose, nei žadėjo jiems lepinančios senelės žvaigždes nuo dangaus nukelti — ne, kartais jie net beviltiškai prašinėjo duonos, nes jų tėvai neturėjo nieko kito, kaip alkį. Taigi, ir tokiomis valandomis šita motina savo berniuką masino pasakomis, taip ji užburdavo jo badą — ir, tikrai, jos pasidarė jam tokios būtinos, kad jis jų klausėsi ir slėptuvėse, ir per jas negirdėjo baimės miestui griūnant. Ir nevieną kartą jis buvo užmiršęs, jog ką tikrai prašė: — Mama, valgyti, — užmiršęs todėl, kad mama tuojau paklausė: — Ar tu dar atsimeni, kaip ten dėjosi su sidabrinu vanagu?

Ir tai jis nepraaugo su metais, žinokit, nes štai jau dabar buvo suėję jam devyneri, tačiau pasaka tebebuvo jam viliojimas ir grožis, tiktai jis pasidarė išmintingesnis ir didesnių reikalavimų, ir jis turėjo savo nesuvystančias ir nenu-džiūstančias pasakas — taip vadino tas, kurias jam niekuomet neįkyrėjo.

Ir, va, vienos tokios jis dabar reikalauja. Ne-

seniai jis grįžo maloniai nusilakstęs, buvo laiminga diena, kad pavalgė vakarienę ir neatėjo dar miego valanda, užtat sako:

— Mama, papasakok apie Eglę, Eglę žalčių karalienę.

Tačiau jo motina šiandien yra labai išsiblaškiusi, ji žiūri nuolat pro langą, nors ir žino, kad tenai nėra ko ir matyti — tiktai vieni iškirstų medžių kelmynai — ir vaikas sako garsiau:

— Mama, aš noriu Eglės.

Bet ir dabar ji tyli — ji galvoja, ko nenori jam pasakoti—apie jo tėvą atskirtą, likusį kažkur tėvynėje, ir, gal būt, nebegyvenantį. Kartas nuo karto nuolatinis liūdesys prasiveržia didele ugnia, kuri sudegina visus kitus reikalus, ir taip yra šioje valandoje. O be to, neseniai ji yra sugrįžusi iš naujo apklausinėjimo, kaip ir visi stovyklos žmonės, ir tie, kurie tariasi turį teisę klausinėti, neturi supratimo nei širdies. — Viskas tas gula ant jos dvasios šią valandą, ir tai šitokiu metu jos sūnus sako prašančiai ir reikalaujančiai:

— Mama, apie žalčių karalienę.

Tada nejučiomis, kaip atsiliepia paukštis, ar viskas, kas gyva, į savo vaiko riksmą, ji pradeda:

— Jos visos buvo labai dailios, tačiau Eglė gražiausia iš trijų. Ir vieną rytmetį, kaip visada, jos pradėjo dieną taip, kad nuėjo maudytis į ežerą, juk tu žinai, kaip gera labai nusiprausti. Jos nusivalstė marškinius ir Eglės buvo tokie balti, kaip išaustas sniegas, ir taip išsiuvinėti, jog, rodos, imi ir matai, kaip ten gėlės skleidžia lapus ir pradeda žydėti. Jos plaukiojo ir žaidė, o vanduo lingavo toks šiltas, lyg iš saulės ištrauktas, ir joms buvo labai linksma, kol atėjo laikas grįžti namo. Ir tada, kai jos nubėgo apsirengti, Eglė pamatė, kad jos marškiniuose guli baisiausias slibinas.

Berniukas klausėsi ramiai, pasaka buvo jam seniai žinoma miego muzika, jis jautė, kaip bangomis, lyg šiltas ežero vanduo, artėjo snaudulys, bet dabar jis sumirkčiojo ir ėmė atidžiau klausytis.

— Slibinas pašiausė nugarą ir pasidarė labai didelis ir tarė: “Tu turi tekėti už manęs, arba bus blogai. Bet tu nebijok, juk žinai, kad niekur taip nėra gerai, kaip pas mane”. — Ir nespėjo Eglė pasakyti jokio žodžio, kaip seserys ėmė šaukti: “Žinoma, pasiimk Eglę, tikrai neliesk mūsų marškinių”.

Dabar berniuko akys pasidarė didelės iš nuostabos ir jis ilgiau negalėjo tylėti:

— Netaip. Ką tu, ar užmiršai?

— Netaip? — galvojo motina. — Argi nebuvo taip, kad svetimieji mus atidavė, kas mūsų klausėsi ko, kas žiūrėjo mūsų? Bet vaikas atkakliai tvirtina:

— Netaip.

Ir ji tarytumei pabudo: iš tikro, kas yra, kad šiandien ji nemoka suvaldyti savo sielvarto nei pykčio, ir tai parodo ten, kur turi slėpti. Ji paglosto savo mažąjį, ir pasakoja, kaip ir turi būti mūsų senoje pasakoje. — Šitaip teisingai praeina žalčių piršlybos, namiškių gudravimai, ir Eglė jau gyveno ežero dugno pilyje, ir augino tris vaikus, o tie klausinėjo, iš kur mama yra atėjusi.

— Jie klausinėjo, kaip ir tu — šypsosi moteris sūnui—tu taip daug esi teiravęsis apie namus, ir tiek daug esu tau pasakojusi, kad tu ir vienas mokėtum tenai sugrįžti, ir viską iš karto atpažintum. Tai taip ir Eglė kalbėjo ir kalbėjo jiems, ir nuo šitų pasakojimų jų smalsumas augo, ir jos širdyje žėlė ilgesys, tarsi jų klausinėjimai buvo auginanti rasa. Ji galvojo apie savo paliktus namus, ji žinojo, kaip ten buvo buvę, tačiau ji nieko nežinojo, kaip yra dabar ten, nieko — joks vėjas čia negalėjo atpūsti žinios iš namų, neišlijo jos namiškių ašaras dangus, nei saulė galėjo išviesti. Ir ji nieko nebegalėjo matyti aplinkui save dėci šito liūdėjimo, ji tarsi pasidarė akla visiems daiktams, ir jos širdis šau-

kė ir šaukė: namo! Ir ji maldavo slibiną, ji šaukėsi į visus, kurie su juo draugavo ir gyrė jo išmintį ir gerumą: leiskite namo. O slibinas visiška nesiklausė, jis buvo ramus, nes žinojo, kad ji nei vaikui niekuomet iš čia neišeis, jis tikrai darėsi kas dieną baisesnis, ir taip pūtėsi į dydį, kad galėjo išgąsdinti pats savo motiną. Tačiau jo draugai vis gyrė jo taikų būdą ir gerumą, jie ramino ir Eglę, jie sakė: “Argi čia tau taip blogai?” Pagaliau, jie metėsi į gudrumą, jie sakė: “Reikia, kad tu jam išiteiktum, ir jis tikrai išleis tave su vaikais pasisvečiuoti.

— Mama!

Bet moteris nesiklausė savo sūnaus — ji kalbėjo žiūrėdama pro langą į nykų kelmyną, ji tęsė pasaką:

— Tereikia atlikti tikrai tris mažus darbus, tokius visai lengvus, — kalbėjo slibino draugai. — Juk tu puiki verpėja: suverpsi vieną linų kuodelį, o šitame linksmame gyvenime sudėvėti vienerius batelius — stačiai niekai. O po to pasistiprinti kelionei — suvalgysi pyrago, jis jau ir iškeptas. Tris darbus atlik, ir tu galėsi keliauti namo.

— O, kaip šitas žodis ją gaivino, ir kiek jėgų ji jautė savo rankose, ir ji tikrai prašė, kad kuogreičiausia jai duotų tai, ką ji turėjo atlikti — ji žinojo, kad tai yra toks menkas niekas prieš atlyginimą, kurį gaus.

— Ir jai buvo atnešta viskas, kas minėta, ir tučtuočiau ji apsiavė kurpeles, ir tarė, kad nemiegos naktį, bet verps, ir prieš tai ji pasidėjo ant stalo pyragą, kad pasistiprintų. Tu juk matėi, kokią duoną mums kartais duodavo valgyti, ir tu sakei, už ją nėra nieko baisesnio, bet reikėjo tau matyti aną pyragą — jis buvo toks baurus, nuo mažiausio kąsnio reikėjo užspringti, ir galėjai išsilaužyti visus dantis, bet negalėjai jo sukąsnoti. Ir ji nepajėgė nuryti nė vieno gabaliuko, kad ir kažkaip mėgino, ir ašaros bėgo dėl šito valgymo. O jos kojos degė tose kurpėse, jų padai, matyti, buvo padaryti iš adatų ir ugnies, tačiau ji nežiūrėjo į skausmą — ji kopė į aukščiausių bangų kalnus, ir brido tarp tų bangų, kurios didžiausius akmenis nuskalauna plonai, kaip medžio lapą—bet, matai, galėjai sudėvėti geležį ir uolas, o šitų batų — ne, jie vis buvo tokie nauji, tarsi niekas nebuvo palietęs juos rankomis. Nekitaip buvo su verpimu — tokį nedidelį kuodelį jai davė, ir tokie šviesūs linai — jie blizgėjo gražiai, tačiau pirštai šalo nuo jų, tarsi tai bėgo ledo virvės iš kalnų šaltinio, ir ji matė, kad šimtus metų verptum, o kuodelis bus toks pat.

— Mama, užteks, — sako berniukas, jam yra nuobodu, jam yra nemalonu — jis ir pasakyti

VLADAS BŪTĖNAS

GAL NE TAISIAIS KELIAIS...

O nublyškusios, tolimos žvaigždės
Ir vėsa sidabrinė iš žemės gelmės,
Juodą buitį šviesos pragiedruoliais apraizgot,
Kai į nežinią tujan, svajone, beldies.

Lekia vielos, sargybos aplinkui,
Laimės laukiant skurdžiam katilėly sriubos...
Gal ne taisiais keliais mes pro mirtį praslinkom,
Kad vėl žvelgiam į ją atgalios?

Nuskambėjo varpai ir nužė sirėnos,
Apibėrę tautas vėl ramybės aidais...
Kažinkur ten pavasaris, kažkur žydi purienos,
Ir pievos nupiltos žiedais.

Ir laukai sužaliavę ne šūvais skardena,
Bet čiurlena jaunais ir šviesiais vyturiais...
Tiktai mums ar begrižti gyvent, kaip kadaise gyvenom,
Gal ne taisiais pro mirtį praslinkus keliais?

MIESTAS, KURĮ ĮSIMYLĖJAU

Kai tu, žalioji mieste, žiburius užmerkęs,
Ilsies ramiai apsuptas vandenu,
Kaštanų stygoms tyliai tyliai verkiant,
Svajodamas žaliom alėjom nueinu.

Einu pro dolerius, pro vilas ir gėlynus,
Apžertas vėsoma nakties gelsvai juodos.
Ir sukasi keiksmiais ir prakaitu nulietos plynios,
Ir žydi žvaigždės vilų tamsiuose languos.

Daug turčių ir šunų praėjo šiom alėjom,
Ir daugel prakaito paskendo sodų platume,
Bet gi ne tai dainuoti panorėjau,
Paskendęs medžių ir vandens melsvajam ošime!

Dainuot, kad dieviškai gražu ir gera
Vienam po nuometu žvaigždžių nuogų!
Ne doleriui, dangoražiui ar dvarui,
Bet meile vandenims ir žalumai degu.

NAKTIS PRIE EŽERO

(D. M.)

Jau velniavų šį kartą neminėsiu,
Kurias taip mėgdavau kadais,
O tik dainuosiu plotams mėlyniesiems
Po erdvių atvirais langais,

Kad žvaigždės, spindulių tiek vandenin paliejusios,
Negest dar valandas ilgas.
Klausyk, brangioji, mėlynoje alėjoje
Juk tu nenori dar, kad jos užgest?

Užu krantų reklamų eilės šviečia,
O kiek ten posūkių surast gali.
Ir jeigu aš tavęs tikrai jau nemylėčiau,
Neskęstų žvaigždės šianakt vandenin.

Ir kaip? Ir ką dar pasakysi?
Kad mėnuo neria debesin?...
Vistiek, — rytoj, poryt ir vis akyse
Švytėsi tu, švytės ir ši naktis.

nemoka, kodėl jam nepatinka toji pasaka, tačiau motina žiūri labai toli ir kalba:

— Ir kaip ji taip kankinasi labai ilgai, ji atsiminė, jog už didelio kerpių miško gyvena gera žynė, ji padeda pakliuvusiems į vargą — ir naktį, kai ežero danguje švietė gyvūnai, vadinami žvaigždėmis, slapčiomis ji prislinko prie užžėlusiu žynės durų. Dieve malonus, kiek ji turėjo vargo, kol ją įsileido ir kai ji pasižiūrėjo į burtininkę — ji nusigando, nes toji neatrodė tokia gera: jai buvo vistiek, kas ištinka vargšus ir nelaimingus, bet ji šiaip taip sutiko išklaudyti Eglės, kada ji pasakojosi savo nelaimės, o kai Eglė maldavo patarimo, kaip pabaigti tris darbus — senė pasakė ramiai:

— Niekada.

— Bet aš turiu, — prašė Eglė — aš turiu tai padaryti, nors tai atsieis man trečdalis mano dienų — tik pasakyk, kaip.

— Niekada.

— Argi tu nesupranti — kaldavo Eglė — kad aš noriu namo, į savo namus grįžti noriu. Tu žinai tiek daug, tu gali man padėti, aš užmokėsiu, kad ir pusę savo gyvenimo. Tegu nulūžinėja mano pirštai, kad tiktai aš suverpčiau, ir ma-

no kojos tegu pavirsta žaizdomis, tik pasakyk, kaip nuplėšti tų batų padus. Ir visuomet tesimaitinu žole ir šaknimis, kad tiktai dabar suvalgyčiau užburtoji pyragą — padėk man.

Ir senė pasakė abejingai:

— Niekada.

— O, nekalbėk taip — šaukė Eglė — nekrank, kaip piktas varnas — parodyk širdį, juk tau kalba žmogus. Argi aš prašau ko svetimo, ar geidauju kam nelaimės — tiktai pasakyk, kaip sugrįžti į mano namus, ir pasiimk mano gyvenimą.

Ir nerūpestingai pasakė senė:

— Ar gali suverpti beširdį pasaulio abejingumą? Jis atauga, kaip mėnulis, jeigu jis kartais nudyla — jis atauga visuomet. Ir nesunešiosi ilgesio batų, o neteisybės pyragu užspringsi, taip, bet nesuvalgysi. Kaip tu gali sugrįžti namo?

Ir suspaudusi rankas, moteris žiūrėjo į savo sūnų, ir beviltiškai kartojo:

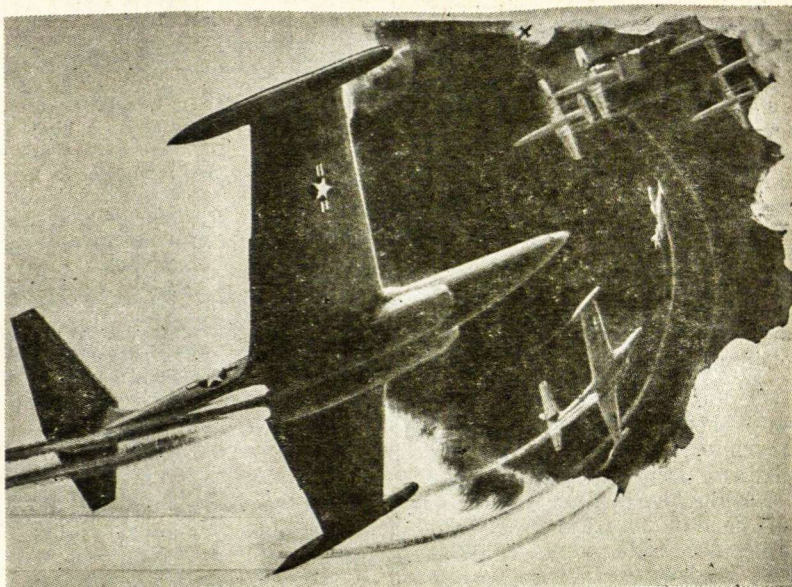
— Kaip mes sugrįšime namo?

O vaikas buvo labai pavargęs, ir snaudulys ėmė jį, ir jis mieguistai ir murmančiai pasakė:

— Ar mes nebeturime nė tikrų pasakų, mama?

Aš numušiau šešis sprausminius

KPT. JAMES JABARA



MES SKRAIDOME MIG ALĖJOJE

Šių metų gegužės 20 d. kpt. J. Jabara numušė 5-jį ir 6-jį priešo sprausminį naikintuvą. Už šį didžiulį oro kovų žygį (už 5-ių sprausminių priešo lėktuvų sunaikinimą) kpt. J. Jabarai suteiktas "oro kovų tūzo" vardas, pirmasis sprausminių lėktuvų eroje.

Žemiau dedame kpt. J. Jabaros straipsnio ištrauką, tilpusias AIR FORCE žurnalo birželio mėn. numeryje.

"Aš galvodavau, kad man jau niekuomet nepavyks sunaikinti 5-jį priešo sprausminį, po to, kai balandžio 22 d. sunaikinau 4-jį MIG-15. Mat, priešas tapo atsargesnis ir rečiau pasirodydavo lauktose vietose. Tada gegužės 20 d. apie 5 val. p. p. 14 Sabre F-86, iš 4-sios naikintuvų grupės, buvo užpulti apie 50 komunistų sprausminių virš Sinuiju, visai arti Jalu upės.

Buvau antroje mūsų keturiolikos lėktuvų bangoje. 35.000 pėdų aukštyje (apie 12 km.) pasirinkau paskutinįjį priešo sprausminį ir paleidau šūvių eilę. Mano lėktuvo ugnis pataikė jam tiesiog į liemenį ir kairįjį sparną. Priešo pilotas iššoko

parašytu maždaug 10.000 pėdų aukštyje. Tai buvo jo laimė, nes po keleto sekundžių MIG pasidalino į savo sudėtines dalis ir nugarmėjo žemyn...

Tuoju grįžau į 20.000 pėdų aukštį ir dar suspėjau šešiams pasiųsti ugnies krušos serijas. Priartėjau prie vieno jų ir du kartus iššoviau iš arti. Jis pradėjo rūkti. Po antrosios šūvių serijos spėjau pamatyti krinčiantį ugnies sūkurį. Tačiau negalėjau jo toliau stebėti, nes vienas MIG atsirado mano lėktuvo uodegos gale.

Tai buvo mano laimingoji diena, nes žinojau, kad po penktojo numušimo tapau pirmasis "oro tūzas", sprausminių lėktuvų kovose.

MIG alėjoje", gal būt, pirmą kartą karų istorijoje, mes kovojame savo mažąjį privatų karą, kur dvi naikintojų grupės turi kautis tokiomis nuostabiomis aplinkybėmis. Šioje Jalu upės pusėje — "4-sios naikintuvų-ieškotojų grupės sparnas", o antroje upės pusėje — raudonieji MIG-15.

Korejos karo lauke mes esame todėl, kad sunaikintume kuo daugiau MIG-15 mašinų, kad išlaikytume saviesiems oro pranašumo jausmą, kad apsau-

gotume savo žemyno karius nuo priešo oro puolimų.

Mes privalome prisilaikyti kelių elementarinių taisyklių šiame asmeniniame kare. Jeigu mes norime susitikti priešą, mes privalome vykti į jo pasilinksminimo parką — MIG Alėją, toli šiaurvakarinėje Korejoje, prie Jalu upės krantų, kuri skiria Mandžūriją ir Koreją — dvi priešo žemes. Jeigu mes ten nesukrisime, mes neturėsime progos susitikti su priešu, nes jis pas mus nesirodo. Tai reiškia, kad mes privalome sukurti apie 250 mylių ar daugiau, priklauso nuo to, kur mes stovime. O tai yra žymus kelio gabalas, ypač sprausminiam naikintuvui, atsižvelgiant į jo degalų suvartojimą. Tad ir nespecialistas gali suprasti, kad tai mums neišeina į naudą.

Tuo metu, kai mes trečdalį degalų sunaudojame MIG-alėjoje, dar turime pasilikti trečiąją dalį, kad galėtume grįžti namo. Nepamirškite, kad sprausminių naikintuvų kovos, visą laiką ieškant priešą, kad jis būtų jums iš užpakalio, reikalauja ilgo skraidymo ratais, nardyimo ir kilimo aukštyn. Kai mes artėjame, priešas tai jau žino savo išpėjamojo radaro tinklo

pagalba ir jeigu jis pasirengęs tą dieną kovoti, jam tereikia skristi nedaugiau 50-ties mylių. Nors tai ir yra jam žymus plusas, tačiau didžiausią pirmenybę šiose kovose raudoniejiems sudaro Mandžūrijos "šventovė". Į ją jis gali kiekvienu momentu peršokti, kai tik pamato, kad kautynės perkarštos. Perskridimas per Jalu upę jam visuomet atviras, o mums prieš akis visuomet raudona šviesa, kuri niekada nesikeičia į žalią...

Orinio karø (Korejoje) pradžioje MIG tiek maža turėjo patyrimo, jog grupės tučtuojau suirdavo į pavienius lėktuvus ir atsiduodavo mūsų malonei. Gal jie dar neturėjo savo taktikos, nes tada numušti MIG buvo lengvas uždavinys, turint galvoje šių modernių laikų lėktuvų greitį. Šiuo metu jie ne taip greit išsibarsto, ir mes turime iš karto smogti bent dviem lėktuvais.

Labai dažnai, kai mes esame MIG virš galvų, jie bando mus prisivilioti ten, kur stovi siaurės korejiečių priešlėktuvinė artilerija, kuri galėtų mus, lyg žąsis, skrendančias rikiuotėje, iššaudyti. Tai yra senas vokiečių Luftwaffės "triukas", kurį aš patyriau, skraidydamas Europoje, su F-51, JAV Karo Aviacijos 8-je ir 9-je grupėse.

Kai mes pastebime mus puliti pasirengusius MIG-15, ir jau esame jų gerokai laukę, tada išmetame savo atsarginio kuro tankus, kad įgautume kuo didžiausią greitį. Paprastai kova prasideda 40.000-35.000 pėdų aukštyje, o gali pasibaigti vos 50 pėdų prie pat žemės. Jeigu mus puola MIG pirmieji, o mes nesame šauti patogioje padėtyje, tada manevruojame į patogesnę poziciją. Kiekvieną kovojantį lėktuvą dengia jį saugojanės lėktuvas, kuris yra kiekviename mažesniame junginyje. Mano pasisėkimai daug priklausė nuo puikių dengėjų, nes aš nevisada turėjau pakankamai laiko, kad apsidauryčiau aplinkui. Jūsų dengėjas už jus stebi priešą ir savuosius ir, reikalui

KUNIGAİKŠČIŲ TĖVYNEI

JUOZAS MIKŠTAS

Tavo laisvės kovotojus šaudė ir korė,
Ir kalėjimuos pūdė ir Sibirian trėmė.
Už Tave galvas guldė kariai savanoriai,
Įsibrovėlius savo krūtinėm atrėmė.

Ir klaiki vergija, ir tie šimtmečiai nykūs,
Nepalaužė Tavęs, Kunigaikščių Tėvyne.
Laisvės aušrą kautynių ugnį pasitikus,
Į gerovę, į šviesą sau kelią praskynei.

Bet štai vėl Tavo veidas krauju aprasojęs,
Vėl voros vergų tyliai žengia į mirtį.
O išdidūs valdovai šėtoniško rojaus
Triumfuoja, gyvybės šaknis Tau pakirtę.

Bet miškų glūdumoj budi Tavo sargybos...
Ir tik jų šventas kraujas nūnai pranašauja:
—Kils iš sielvarto miestai, artojų sodybos,
Ir su pergale neš Tau gyvenimą naują.

O ką mes Tau parnešim, ką duosim, sugrįžę
Iš kraštų svetimų į gimtuosius pagojus?
Ką sakys pakelėj pasitikę mus kryžiai
Ir ta žemė, didvyrių kapais apsiklojus?

Džiaugsmo ašarom dulkes aitrias nusiplovę,
Kuo paguosim Tave, iškankinta Tėvyne?
Ar didžiuosimės vėl Kunigaikščių senove,
Tavo kančią tik žodžiais gražiais prisiminę?

Australija, 1951 m.

esant, įspėja radijo pagalba.

Man tekusis numušti penketukas "išsidėstė" tarp balandžio 3 ir gegužės 20-sios. Štai kaip man teko 4-sis laimikis. Balandžio 22 d. priešas už mus buvo kurkas gausingesnis. Mūsų 12-kai Sabre teko 36 MIGai. Tuo metu, kai mane saugojo kpt. Norbert W. Chalwick, ke liams pasiūnčiau ugnies sveikinimus. Turėjau net panaudoti oro stabdžius, kad "neįvažiuočiau" į vieną jų. Tebešaudžiau, ligi jis apsivertė. Aš jį persekiojau, neįsivaizduodamas, kaip arti žemės mano esama, ligi tas sudužo. Man buvo pragariškai sunku išėiti iš neriamosios padėties. Gal būt mano instinktas mane išgelbėjo, nes po 3 sekundžių ir aš būčiau palietęs žemę...

Esu laimingas, būdamas naikintuvų grupėje. Man patinka skraidyti sprausmine mašina, nepaprastu greičiu, nors ir

jį išspaudžia nemaža energijos iš vaikino, ypač kai jis pasiekia 27 m. amžiaus...

Man atrodo, kad aš daugiau nebesinervinu. Tai jau nugalėjau II-me Pasauliniame kare. Tačiau įtampa dabar žymiai didesnė, nes tik dalelytė sekundės gali nulemti jūsų likimą. Antra vertus, MIG ir Sabre — labai panašūs. Tiek pat energijos man atima 30 minučių kovos Sabre sprausminiame naikintuve, kiek jos atimdavo 5 kovos valandos F-51, ano karo metu.

Mūsų grupės pasisėkimas žymia dalimi priklauso grupės vadui plk. Meyer, kuris čia surinko geruosius II-jo Pasaulinio karo vyrus. Mūsų grupėje yra 11 "oro tūzų", kurie yra sunaikinę per 1.000 priešo lėktuvų. Nors plk. Meyer ir sako, kad mes esame karo meisteriai, bet čia yra nemaža ir jo nuopelnų". Parengė: **Br. Aušrotas**



Nežiūrint gausių pranešimų, kuriuos mums korespondentai pateikdavo iš Korejos fronto, dar yra sunku rašyti to keisto karo kroniką. Gal būt, dar ilgai reikės laukti, kad galėtume sužinoti, kaip tikrumoje vyko visos karinės operacijos.

Po gen. MacArthuro atleidimo šiek tiek plačiau prasiškleidė uždanga, o visuomenė galėjo kiek daugiau sužinoti smulkmenų ir iš generolų parodymų senato komisijoje.

Per tuos metus visi galėjo įsitikinti, kaip vyko Korejos karas, ir kad pasaulinė taika dar niekad nebuvo tokia dideliame pavojuje, kaip ši kar-ta. Tačiau Korejos karas kuo ypatinga nepasizymėjo, nes tai buvo archaiskas karas, visai nedavęs būsimąjo karo vaizdo.

Per tą laiką žmonės galėjo stebėti, kaip kovojančių šalių pasisiekimas ėjo iš rankų į rankas, ir 38 paralelė buvo vieną ar kitą praeinama triumfojančiais mūšiais, tačiau nenulėmusiais pergalės. Eilinis žmogus negalėjo suprasti, kodėl šiaurės korejiečių armija, neturinti aviacijos ir laivyno, teturinti tik kiek tankų, galėjo vienu tarpu atstumti arti katastrofos savo priešą, turintį šarvuotus ir aviaciją.

Visą Korejos karą galima suskirstyti į penkias fazes.

Pirmoji karo fazė tęsėsi 51 dieną ir buvo pati audringia-

KOREJA

VYT. ARŪNAS

sia. Amerikiečiai, kurie stoji kovon, pirmąją dieną nesudarė nė pilno bataliono, kada jie 1950 m. liepos 7 dieną susirėmė su komunistais Hano lygumoje.

Mūšis buvo iš anksto apgargasintas, ir Amerikoje visi laukė jo rezultato. Daugeliui buvo aišku, kad pietų korejiečiai neatsilaikys prieš komunistus, bet buvo galvota, kad komunistai pasitrauks atgal už 38 paralelės, pamatę amerikiečių šalmus. Atsakymas į šią iliuziją buvo duotas kitą dieną amerikiečių spaudoje: "G. I. bėga..."

Jie tikrai bėgo, kada prieš save pamatė pasirodant sovietinius T-34 tankus ir kada, pradėjus juos apšaudyti mažąją bazooka, sviediniai, kaip kriaušės, atsimušinėjo į storą tankų šarvą. Tokiam ugnies krikštui žmonės nebuvo parengti. Kareiviai buvo paimti iš malonių Japonijos igulų. Jie manė, kad čia jiems bus pavesta tik policinė operacija, o tuo tarpu iš karto pateko į tikrą karą. Visi jie buvo jaunikliai, pasirašę sutartį penkeriems metams, nes žinojo, kad Japonijoje okupacinė kariuomenė puikiai gyvena.

1950 m. liepos 7 dienos pasitraukimą sekė visa eilė kitų pasitraukimų. Silpnos amerikiečių jėgos veltui bandė užkirsti kelią komunistams, kurie greit prasiverždavo, ir G. I. skubėdami sėsdavo į džypus, kai tik išgirdavo šūvių sparnuose.

Šios 51 dienos korespondentams buvo aukso laikotarpis. Jie galėjo rašyti ką norėjo, nes nebuvo jokios cenzūros. Jie darydavo pasikalbėjimus su kareiviais kovos lauke, paduoda-



mi jų pavardes, dalies numerių ir kur tuo metu šie kovėsi.

Tačiau komunistai nemokėjo pirmosios fazės pasisiekimo išnaudoti. Jie mušė smarkiai, jų ginklai buvo geri, bet jiems trūko strateginio samprotavimo, kuris yra pats geriausias ginklas. Tai buvo tik paprastas smarkus ir atkaklus veržimasis pirmyn, be didelio galvo-jimo. Pradžioje raudonieji turėjo pasisiekimo tik todėl, kad amerikiečiai dar buvo nepasirengę.

Antroji karo fazė prasidėjo tada, kai amerikiečiai sustojo traukėsi ir pradėjo ginti Pusaną. Ši fazė tęsėsi nuo rugpiučio 15 iki rugsėjo 15 d., lygiai 30 dienų. Štabo viršininkai tada norėjo pasiskubinti mesti rezervus, bet MacArthur atsisakė tai padaryti ir palaikė idėją, kad reikia išlipti Incho-ne, kad atkirtus komunistams kelią nuo bazių. Yra žinoma, kad sovietų patarėjai prie korejiečių armijos buvo painformuoti apie šią galimą operaciją, bet jie nepatikėjo, kad taip neproporcingai maža amerikiečių armija bandys tokią operaciją, kuri suskaldytų jos jėgas. Šios operacijos dėka komunistų veržimasis iš karto buvo sustabdytas ir sužlugdytas.

Staiga dingio mitas, kuris buvo pasaulyje pradėjęs plisti, kad komunistų armija nenugalima, nes ji turinti stiprią dvasią. Per pirmąsias 81 dieną

amerikiečiai tebuvo paėmę į nelaisvę tik 300 komunistų ir galvojo, kad karą galima bus baigti tik tada, kada visi komunistai bus išžudyti. Bet po išlipimo Inchone per 15 dienų į nelaisvę pakliuvo 100.000 komunistų, ir tai įrodė, kad jų armija niekuo nesiskiria nuo kitų armijų. G. I. nuotaikos iš karto pakilo, pagaliau jie jau pasidarė užsigrūdinusiais kariais.

Trečioji karo fazė, kuri tęsėsi nuo rugsėjo 15 iki lapkričio 26 dienos (72 dienas), vėliau privedė MacArthurą prie nušalinimo iš vyriausiojo vado pareigų. Jei Inchon išlipimas puikiai pasisekė, tai rudens ofenzyva į Yalu buvo nelaiminga.

Kiniečių įsikišimu prasidėjo ketvirtoji fazė, kuri amerikiečiams buvo kritiška. Tačiau kiniečių įsikišimas čia daug nenulėmė. Nors jie buvo užsigrūdinę žiemos kovoms ir buvo daug gausingesni, tačiau jiems trūko strateginio galvojimo, kaip kad ir šiaurės korejiečiams. Kada jie prie Changjin apsupo marinius ir 7 diviziją, visi manė, kad abu šie junginiai bus žuvę. Bet jie išsivadavo be didelių nuostolių, pasiekė Hungnam uostą ir sulipo į laivus, priešui nelipant ant kulnų.

Kada dėl šios evakuacijos marinų generolą Craig kažkas pasveikino, jis atsikirtė: "Eikit po velnių su savo pasitraukimais! Mes nesitraukėme, o puolėme, tiksliai kiton pusėn..."

Suprantama, kad šis pasitraukimas buvo reikalingas, tačiau atidavimas Seulo ir metimas ginklų — buvo nepateisinamas. Į kiniečių rankas pakliuvo ir visai naujų tankų. MacArthuras, neturėdamas laisvų rankų Mandžūrijoje, pasiūlė visos Korejos evakuaciją. Po 48 valandų svarstymo Pentagone, MacArthurui ir 8 armijos vadui duodamas įsakymas laikytis. Nuo to momento vadovybėje pažiūros dėl karo nesutiko, ir MacArthuras buvo atšauktas iš pareigų. Generolas Ridgway užėmė MacArthurą vietą.

Kiniečių ofenzyva "išgaravo"

sausio 21 dieną, kada jie pasiekė Han lygumą ir kada JT kariuomenė spėjo persigrupuoti ir įsitaisyti naujose gynimosi pozicijose, atsakydama priešui galinga ugnimi. Pagaliau šaltis atsisuko ir prieš pačius kiniečius. Blogai aprengti ir maitinami, jie negalėjo kariauti toli nuo savo bazių.

Penktoji fazė, kuri prasidėjo sausio 21 dieną, yra pati ilgiausia, nes dar ir dabar tebesitęsia. Ši fazė būdinga abipusiu silpnumu: kiniečiai nebegaali tikėtis priversti JT armiją pasitraukti iš Korejos, gi amerikiečiai neturi vilties išstumti kiniečius, nepuldami pačios Kinijos. Jei pirmieji silpni kariškiai, tai antrieji suvaržyti pasaulinės politikos priklausomumo.

Korejos karo likimas, atrodo, jau nebeprklauso nuo kovos lauko, bet nuo išorinių veiksnių: ar Pekino ir Washingtono vyriausybės padarys savo politikoje kokius pakeitimus, arba jei naujas konfliktas išidegs kitur, tai Korejos karas mirs savaime.

Ir štai po metų laiko, kada šis karas yra atsidadęs mirties taške, pradėtos vesti paliaubų derybos, nes abi pusės mato, kad nieko nelaiminčios. Tačiau ką iš tikrųjų galvoja komunistinės jėgos, gausiai sutelktos šiaurinėje Korejoje — parodys netolima ateitis.

Savaime suprantama, kad Korejos karas yra labai reikšmingas savo patyrimais. Šiandien netoli Washingtono, Aberdeen poligone, rieda sovietiniai tankai ir šaudo sovietinės patrankos bei kulkosvaidžiai. Reikia manyti, kad kur nors Rusijos poligone panašiai daroma su amerikininiais ginklais. Kiekvienas stengiasi iki smulkmenų išstudijuoti priešą apsiginklavimą, kariuomenės aprangą, maistą, susisiekimo priemones. Jei randa ką geresnio už savąjį, tuoj stengiamasi tai reformuoti.

Per vienerius metus amerikiečių armija padarė tokią pažangą, kokios ji nebūtų pasiekusi per dešimtį metų.

Amerika patenkinta savo tankais. Patton yra daug geresnis už sovietinį T-34, o naujasis Walker 47 tonų — daug geresnis už Patton. Kiek nerimaujama, kad sovietai Korejoje neparodė savo paskutiniojo modelio tanko "Stalin".

Artilerija padarė sensacingą pažangą. Tai ji tikrumoje sulaukė kiniečių ofenzyvą. Ypač gerai pasižymėjo nauji elektroniniai sviediniai, kurie sprogs nepasiekę žemės ir pasipila į didelį kiekį skeveldrų. Technikai sako, kad tai esą geriau už "napalm" sukoncentruotą benzina, kuris irgi nemažai išgelbėjo amerikiečių gyvybių. "Napalm" ugnis pirmomis dienomis smarkiai veikė komunistus.

Dėl aviacijos — labiausiai nesutariama. Iki šiam laikui aviacija laikoma galingu ginklu, tačiau pergalė ja nepasiekiamą. Korejos kare aviacija, vis dėlto, turėjo didžiulės reikšmės, tiek atremdama tiesioginį priešų puolimą, tiek ardydama priešų užnugarį, trukdydama jėgų koncentraciją.

Pasakojama, kad komunistai turi lygiai tokią priešlėktuvinę apsaugą, kaip kad turėjo vokiečiai, o gal net geresnę. Du iš trijų numušti lėktuvai buvo auka radarinės patrankos. Sovietų sprausminis lėktuvas MIG-15 esąs geresnis už amerikiečių F-86, bet jei 1940 metais oro mūšyje naikintuvų nuostoliai siekdavę iki 33%, tai dabar vos 3%. Jų išvengiama dėl didelio lėktuvų greičio.

Korejos karo charakteris neturi nieko bendra su naujo pasaulinio karo vaizdu, kur turės susiremti abu milžinai ir mes į mūsų visus savo naujaušius ginklus, kuriuos dabar laiko didžioje paslapyje. Tačiau žuvusiųjų skaičiumi šis karas sudaro didelio karo įspūdį. Pietų korejiečių ir sąjungininkų karių žuvo ir buvo sužeistų per 250.000. Komunistai turi penkis kartus didesnius nuostolius. Bet daugiausia žuvo civilių gyventojų — 3 milijonai. Sakoma, kad apie Seulą 80 kilometrų ratu nebeaugą jokie žalumynai...

LEGIONIERIAUS MIRTIS

(Atkelta iš 15 psl.)

Visi laukia kapitono. Jis turi atvykti iš kito posto, už kelerių mylių, kurin buvo pranešta apie korporalo mirtį per radiją.

Pagaliau iš bokštelio žvalgas praneša, kad legionierių vora artinasi.

Atvykęs kapitonas pirmiausiai atiduota pagarbą žuvusiam, pastovi prie jo kelias ilgas minutes susimąstęs, paskui paduoda seržantui ranką ir nukabinę trispalvę Prancūzijos vėliavą, uždengia ja žuvusiojo kūną.

Per tą laiką nebuvo ištartas nei vienas žodis. Jis būtų buvęs čia visai nereikalingas. Visi jaučia, kaip kapitonas virpa iš susijaudinimo. Jis myli savo legionierius, kaip tėvas vaikus. Penkiolika metų garbės ir džiaugsmo, bet taip pat penkiolika metų ir nelaimių.

— Pradėkime, mano bičiuliai.

Į kambarį įnešamas paprastas karstas, sukaltas iš baltų lentų. Visą naktį du legionieriai dirbo prie jo. Negi galima draugą, įvyniojus į antklodę, pakišti po žeme?

Pats seržantas, žuvusiojo didelis draugas, paguldo jį į pas-

kutinę poilsio lovą. Pasigirsta plaktuko smūgiai, ir viskas užbaigta. Niekas daugiau nebematomas jo veido. Ant karsto trys spalvos: balta kepurė, raudoni akselbantai, mėlyna juosta ir kryžius, kurį kapitonas prisegė prie lentos.

Keturi legionieriai pakelia karstą ir neša oran.

Prie durų seržantas nori pirma praleisti kapitoną.

— Ne, jūs pirma. Jūs esate jo šeimos nariai.

— Ačiū, kapitone...

Karstas išnešamas iš posto ir pastatomas tarp akmenų sienos ir pirmosios gynimosi linijos. Duobė jau iškasta, ir karstas iš lengvo nuleidžiamas. Visi nusidengia galvas, tik vienas dangus pasilieka apsidengęs debesimis. Lauke tylu.

Štai, taip čia užsibaigė vieno žmogaus gyvenimas ir kada bus viskas baigta, gal būt, legionas kelsis kitur kovoti, gal būt, į šią vietą ateis kiti kareiviai ir atras jo kapą. Gal būt vieną dieną, kada įsiviešpataus taika, šiame kalnelyje nebebus nei vieno kareivio, bet jis, atvykęs iš kažkurio Europos krašto, pasi-

liks čia gulėti. Jis miegos čia visą laiką...

Kapitonas išeina į priekį.

— Korporale... Tavo kapitonas ir tavo bičiuliai susirinko čia pasakyti tau paskutinį su diev. Tu tikriausiai ten aukštai gerųjų rojuje suradai vietą, kur tave pasitiko visi legionieriai, anksčiau nukeliavę, mirę tokia pat garbinga mirtimi, kaip ir tu... Tu ilsėsis čia, toli nuo savo gimtųjų laukų, toli nuo savo upių. Tu iki galo tesėjai duotą žodį, krauju sutvirtindamas priesaiką, tarnauti garbingai ir ištikimai...

Kapitonas nutilo. Kiekvienas tyloje susikaupęs meldėsi savo būdu.

*

Šis nežinomasis daugeliui tegu pasilieka korporalu X. Jis galėjo būti lietuvis, vokietis, ispanas, belgas... Tai nėra svarbu. Prancūzijai jis buvo svetimšaliu ir žūdamas užėmė vieno prancūzo vietą. Reikia nepamiršti, kad Indokinijoje iš 100 kovotojų 64 yra legionieriai, o jų jau žuvo apie 18.000...

Legionieriai žino, kad jie dabar mušasi ne už Prancūzijos interesus, o už vakarų civilizacijos išsaugojimą ir laisvę.

KAIP ATRODO PENTAGONAS?

Pentagonas, kuris šiandien lygiai plačiai žinomas, kaip ir Whitehall, 10 Downing Street ar Quay d Orsay, yra JAV Vyr. Kariuomenės štabo pastatas, kuriame sutelktos geriausios militarinės smegenys. Per jo radijo antenas, kurių vienas nervas siekia pirmąsias kruvinas pozicijas Korejoje, kitas Eisenhowerio Vyr. Būstinę Europoje, o trečiasis naikintuvų eskadrą Viduržemyje, nenutrūkstamai pulsuoja viso JAV karinio gyvenimo kraujas.

Apimtis. Tai didžiausias šios rūšies pastatas pasaulyje: jis yra tris kartus didesnis už New Yorke esantį Empire State Building ir 50% didesnis už Čikagos Prekybos Rūmus. Jo

viename segmente gali tilpti Vašingtono Kapitolis. Jo koridorių ilgis siekia 17,5 mylios.

Siek tiek techniškų domenų. Pentagonas statytas II-jo Pasaulinio karo metu. Į pirmąsias įstaigas įeita po 7-rių mėnesių, o viskas pabaigta per 16 mėnesių. Projektus ruošė apie 300 architektų. Pastatas tik 5-kių aukštų, kiekvienas — atskiros spalvos. Pastate yra 7.300 langų, o jis visas turi vėsinimo ir šildymo centrinę sistemą. Kaina: apie \$30.000.000.

Jame dirba ir gyvena 31.000 žmonių, kurių 10.000 vilki uniformas. Telefonų — apie 40.000, kurių sąmata Gynybos Ministerijai siekia — \$4.000.000. Šiuos žmones kasdien aptarnauja 750 autobusų, o jo krautuose galima nusipirkti visko. Kai kartą gen. Henri Giraud

lydįs karininkas pasigyrė, kad mergina Pentagone galinti nusipirkti nuo žiedo ligi vaikų vežimėlio, prancūzas paklausė: "Kurį jos perka pirmiausia?..."

Apsauga ir tarnyba. Jo apsaugai ir tarnybai reikia apie 1000 asmenų, o koridoriuose budi apie 170 saugumo valdininkų, kurie žiūri, kad nereikalingi žmonės neįeitų į draudžiamas pastato zonas.

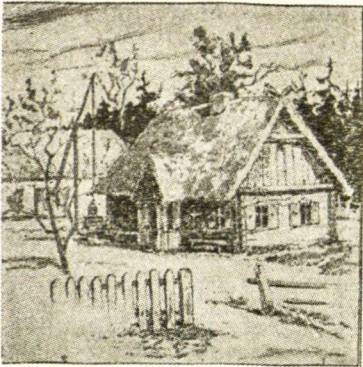
Keturi darbininkai kasdien turi pakeisti apie 600 perdegančių elektros lempučių, o kiti 4 prižiūri apie 4.000 sinchronizuotų laikrodžių. Staliai koridoriais skuba ant dviračių. Automobilių aikštėse stovi kasdien apie 8.200 mašinų ir apie 30 mylių vingiuotų kelių veda į šį karinį centrą.

T.

MŪSŲ JAUNIESIEMS

AUŠTANT

K. DONIS



Už kaimo rėžių, toli nuo kelio,
kur geros žemės pas pačią girią,
kur saulėn galvas ažuolai kelia,
gyveno broliai — trys jauni vyrai.
Du pievą piovė ir lauką arė,
ažuolus žiemą girioje vertė,
o šis jaunasis bandą sekiojo,
žirgu skrajojo, kibęs į kartį.
Tiktai neilgai ta laimė tęsės —
kaip paukštis skraidė po kraštą
[gandas:



kažkur pakilo priešas piktasis,
priešas jau ginklą kažkur galanda.
O vieną rytą vidun įpuolė
kaimynų bernas čia pat nuo miško.
Mieste jis buvęs ir pats girdėjęs:
rytuose šaudos, rytuose pyška.
Į darbą puolė visi kas gyvas,
Du broliai vyrus į talką rinko,
o šis jaunasis, visų mažiausias,
žinias nešiojo kaimams aplinkui.
Visi jie ruošės priešą sutikti,



viens kitą ginti padavė ranką...
Tik vieną naktį, taip netikėtai,
brolių durysna lyg griausmas trenkė.
Languos sužibo durtuvų plienas.
—Štai mūsų žygis, štai mūsų galas—
vyriausias brolis duris atsklendžia.
Rusų pamatęs rausta ir bąla...
—Tai jums prieš valdžią suokalbį
[skelbti!
—Valdytis patys, skurdžiai, panorot.
Ir buožių smūgiai į jucs pabiro...
—Rimsit, užtraukę valdiško oro.—



Ir taip išvarė iš gimto namo,
tiktai jauniausią vieną palikę.
Bet brolis mažas iš paskos vejas,
iš paskos vejas, nelaimėj klykia.
Rusas ir vaikui pasiuntė buožę.
Keiksmuos nuplūdo miestelio pusėn.
Brolius uždarė, daužė ir juokės:
—Čia kiek norėsit, valdžia sau būsit.
O kraštas degė, laisve liepsnojo,
prieš žiaurų priešą kas gyvas kilo.
Kalinčius brolius viltys vėl guodė—



tolumoj šūviai drebino tylą.
Jų mintys lėkė, laimino kovą.
Tai būtų ūpo dabar kovoti!
—Bet, jei taip skirta, čia galim mirti,
tik tu būk laisva, Lietuva Motin!
Neramios žinios pribloškė rusą —
lietuviai tvino banga galinga.
Tikėjos amžiams čia įsikurti,
nejaugi visa bus jau pradingę...
Pagalbos šaukės, c kol atvyks ji



klasta laikytis vadai galvojo:
paskelbs kaimiečiams, kad dvi trys
dienos —
rusų nebūsią jau Lietuvoje.
Bet jei tą laiką lietuviai veršis, —
jie suimtiesiems paleisią kulka,
kiekvienan kaiman siųsią kazokų—
kiekvienan kaiman po vią puikų.
O kad kaimiečiai labiau tikėtų,
jog jų vadovus sušaudyt gali,

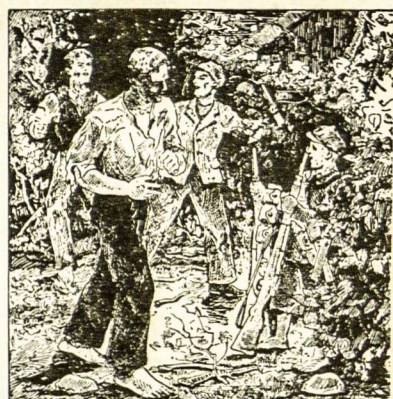


nusiuntė vyrus pas suimtuosius — tepasirašo, jog čia jie kalia. Lietuviams vyrams to tereikėjo, tik sužinoti, kur jų vadovai. Išlaisvint brolius iš pikto priešo ir stot į kovą — lemiamą kovą. Tuoj atsirado bernas nuo girių, tas, kurs iš miesto atnešė žinią, kad kažkur šaudo, kad šūviai pyška, kad priešas veržias pavergt Tėvynę. — Aš juos paleisiu, — dega jo akys, — tiktai suraskit man kokį vaikį — aš pats nušliaušiu į pat miestelį, ką nors prie ginklo palikti reikia. Čia pat iš būrio šoko berniukas —



tas pats mažasis prie girios augęs. — Aš noriu pirmas išvysti brolius, leiskit man eiti ir ginklą saugot. Saulė už medžių nērės ir skendo, kai du narsuoliai miške pradingo. — Laukit, grąžinsim vadus į kovą, o jei pražūsime, — mirtim garbinga...

— — — — —
Naktis už lango: tamsu ir juoda. Brakšteli lubos — kažkieno eita. Broliai nustemba — lenta pakyla, ir žodžiai: "Vyrai, tyliai ir greitai!" Vikriai prašliaužia dar vieną stogą,



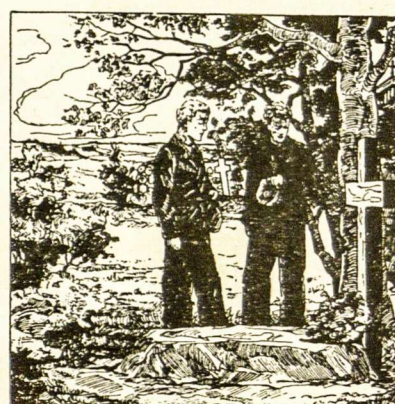
paskum pradingsta medžių šešėly! Girdis: nubėga ir vėl nutyla. Kažkas miestely triukšmą pakėlė. Kažkas sušaukia, pokšteli šūviai, kely kažinkur žirgai sužvengia, dunda kanopos, net žemė aidi. Naktis ir triukšmas palaukes dengia. O trys narsuoliai pačioj pakrūmėj, kur mažas brolis prie ginklo laukė! Tai laimė, laimė — kova ir laisvė. O šūviais aidi visa palaukė. Atgal negrįši — savų reik laukti. O kai bus laikas pirmi išpuls jie. Tai karštos ugnys jaunoj krūtinėj, tai didžios jėgos jaunystės pulse!



Kova ir ugnys degė per naktį. Kas širdžiai laisve užgintų plakti! Kai aušo rytas girios viršūnėj; šūviai dundėjo toli pakrūmiais. Ar jūs nors vienas vakar tikėjot, per nakt tiek žemių atsivaduosią? Priešas pabūgęs blaškės ir bėgo, tartum išgirdęs lemiamą gandą, visom palaukėm miestelin metės,



tik vakaruose laikytis bandė. — Ten siųskit žinią! — įsakė vadas. — Tegu paspaudžia ir greit bus baigta. Žmonių pasiūsti iš kairio sparno, jeigu pagalbos ten jiems prireiktų! Žvalgais nuslinko visi jaunikliai, brolių jauniausias visų pirmasis. Staiga, kaip vėjas, užteli kulkos —



tai rusai mato žvalgybą drąsiai. Klaičiai sušunka visų pirmasis, spaudžias į žemę vaikai narsieji, o jis, kliudytas, griebias krūtinės, į lauko medį svyra ir šliejas. Pro ryto aušrą sušvito saulė. Laisva ir miela Tėvynėj tapo. Tiktai narsuolis, prie girios augęs, Jos nebejuto, gulęs į kapą.

MŪSŲ GINKLAS, MŪSŲ MOKSLAS—LIETUVAI TĖVYNEI!

Lietuvos Vyčių Seimas

“LIETUVIAIS ESAME MES GIMĖ...”

Rugsėjo mėn. 6-9 dienomis New Yorko didžiajame viešbutyje — Hotel New Yorker, įvyksta Lietuvos Vyčių Visuotinis Seimas.

Lietuvos Vyčiai yra sena Amerikos jaunimo organizacija, nes tai jau bus 38-sis metinis Seimas.

Lietuvos Vyčių organizacija rūpinasi vienyti Amerikos lietuvių jaunimą į stiprią organizuotą jėgą pagal šiuos veiklos nuostatus:

1. Lietuvos Vyčiai laikosi katalikų pasaulėžiūros bei doros dėsnių, pratina savo narius giliau pažinti ir uoliau praktikuoti katalikų tikėjimą ir tinkamomis priemonėmis saugoja jų dorą.

2. Lietuvos Vyčiai savo narius auklėja gerai Amerikos piliečiais, ragindami juos dalyvauti viešame šalies gyvenime, naudotis savo kaip piliečio teisėmis, ypatingai valstybinių rinkimų metu.

3. Lietuvos Vyčiai žadina jaunuomenėje prisirišimą prie savo tėvų žemės — Lietuvos ir lietuvių kalbos ir mūsų tautos papročių meilę.

4. Lietuvos Vyčiai rūpinasi savo organizacijos narių ir visų mūsų išeivių švietimu ir kultūrinimu.

5. Lietuvos Vyčiai steigia ir palaiko visose kuopose švaraus sporto ratelius ir juos jungia į apskritis.

Nuo pat pirmųjų organizacijos dienų, Vyčiai kiekvienais metais susirenka visuose miestuose ir miesteliuose savo metinei konferencijai, kurią kviečia vietinė kuopa, ir Centro Valdybos pagalba suorganizuoja Seimą.

Šių metų Seimas, gal būt, bus didžiausias Vyčių istorijoje, nes dartinė Vyčių organizacija, kuopų ir narių skaičiumi, stovi aukščiausiai, negu kad kitais laikais. Centro Valdyba nusistatė šių metų konferencijos šūkį: “Lietuviais esame mes gimę, lietuviiais norime ir būt!”

Seimo metu bus Valdybos ir įvairių komitetų narių pranešimai-raportai. Visą lietuviškąjį pasaulį domins Lietuvių Reikalų Komiteto Pirmininko kun. Jono Jutkevičiaus pranešimas. Jis praneš, kiek šis svarbus Vyčių komitetas pasidarba-

vo savo raštais ir propaganda Lietuvos laisvės reikalams. Vicepirmininkės Ann Mitchell pranešimas bus svarbus tuo, kad ji nušvies, kokius žygius kiekviena kuopa yra padarę svarbiajame lietuviškumo išlaikymo veikime.

Valdyba yra pakvietusi ir porą prelegentų, kurie Seimo metu dėsytys pora svarbių organizacinių temų. Čia bus pateikta aktualios medžiagos ir minčių diskusijoms.

Vyčių Seimo darbų tvarka bus tokia:

Rugsėjo 6 d. — registracija, o vakare įvyks narių ir kuopų pasirodymas.

Rugsėjo 7 d. — 9 val. mišios už mirusį Vyčių steigėją ir tėvą Mykolą A. Norkūną. 10 val. seimo atidarymas. Vakare šokiai.

Rugsėjo 8 d. — 8,30 val. mišios už mirusius narius. 9,30 val. dienos sesija. Vakare — pasilinksminimas Coney Island.

Rugsėjo 9 d. — 10,30 val. mišios. 2 val. p. p. — sesija. 3 val. pertrauka ir ėjimas į šv. Patriko Katedrą mišparams ir maldoms už Lietuvą. Mišparai prasidės 4 val. p. p. Visi lietuviai prašomi dalyvauti. Vakare įvyks bankietas.

KARINĖS ŽINIOS

Pažeidžiamas ir B-36

Oficialiai buvę pripažinta, kad pagrintasis B-36, tarpkontinentinis bombonešis, galįs būti privyatas ir numuštas naktinių naikintuvų. Šiuo metu yra planuojama JAV karo aviacijai duoti dar galingesnę B-52, vien sprausminiais varikliais varomą bombonešį. Tačiau šie lėktuvai pasieks pilną gamybos tempą tik 1952 m.

Avio žybciojimai

Karo aviacija pagamino naują vairuojamą sviedinį, kuris galįs būti nukreiptas į taikinius toliau 250 mylių. Šie bandymai būsią atlikti Floridos pakrantėse.

Karo laivynui pavyko bandymai su be pilotų valdymo skrendančiais lėktuvais. Bandymo atstumas siekęs apie 200 mylių. Šie lėktuvai galį būti pakrauti ne tik sprogstamomis bombomis, bet ir atominė energija užtaisytomis bombomis. Tokie lėktuvai galį būti panaudoti, kaip ir japonų “kamikaze (mirties pilotų) vairuojamos mašinos.

TECHNIKOS NAUJIENOS

SMAGRAČIO INERCINĖ JĖGA AUTOBUSAMS VARYTI

Žinoma šveicarų Oerlikon firma smagračio inercinę jėgą pritaikė miesto susisiekimo autobusams varyti. Tad apsieinama be variklio, be dūmų, be laidų gatvėje, be sunkių akumuliatorių. Principe — viduryje autobuso rėmų (šasi) įmontuotas daugiau 6 pėdų skermens apie 1 tonos geležinis smagratis, kuris suka elektros generatorių, sujungtą su elektromotoru, varančiu užpakalinius ratus. Smagratis guli specialiam guolyje su ypatingais skysčiais, kurie duoda mažiausią trintį. Įsuktas iš elektros tinklo iki 3000 apsisukimų per minutę, smagratis gali sukurti 10 valandų. Tačiau 12 tonų autobusui varyti — jėgos pakanka 4 valandoms.

Kadangi miesto susisiekime reikalingas dažnas sustojimas, sustojimo vietose įrengti maitinimo kontaktai, kurie besilpstančią smagračio jėgą (per generatorių) vėl atgaivina. Autobusas pasiekia iki 32 mylių greičio per valandą.

NAUJA DAŽŲ RŪŠIS

Laboratorijose jau yra pagaminta nauja dažų rūšis, kurios pagrindą sudaro gumos produktas. Šios rūšies dažai netrūkinėja, nepraleidžia drėgmės ir vandens, tinka dažyti visokioms medžiagoms, pradedant moliniais pučiais ir baigiant blizgančiu automobiliu. Dažai yra atsparūs plaktuko smūgiams ir kaitrai, be to, jie labai greitai džiūsta. Pvz., kambario sienos išdžiūsta po 20 minučių, ir nepalieka jokio dažų kvapo.

Patogu yra ir dažytojams, nes dažai nereikalauja lygaus, kruopštaus ištepimo dažomojo paviršiaus; džiūdami patys išsilygina, nepalikdami teptuko žymių. Tuo tarpu šių dažų pagaminimo būdas laikomas paslapyje.

“DIDŽIOJI BERTA”

Taip pavadintas Dr. Tailla suprojektuotas, dar šiais metais numatomas pradėti naudoti New Yorko Rooseveltto vardo ligoninėje, aparatas, kurio pagalba bus galima sutelkti radiumo spindulius norimoje vietoje. Tai didžiausias pasaulyje (50 gramų) radiumo telkinys medicinos tikslams.

Ekspertų nuomone, šio aparato pagalba valandos būvyje bus galima lokalizuoti vėžio plėtimąsi. Šis 3,5 tonos svorio aparatas yra labai paprastos konstrukcijos, su judria masyvia, metalu aptraukta ir gerai izoliuota dėže, kurioje patal-

MARGIEJI LAIŠKELIAI KARIUI

...Maloni Redakcija,

Labai nudžiugau paskaičiusi KARIO nr. 8, kad jau sekančiu numeriu pradėsite KARI leisti žurnalą formato, koks maždaug buvo Lietuvoje. Kiekvienas pasakys, kad KARYS nuo šiol bus daug malonesnis, patogesnis, gražiai išjungs kitų mūsų žurnalų šeimon ir, esu tikra, turės dvigubai didesnę pasisekimą.

G. V-tė

*

Gerbiamieji!

Siunčiu 6 dol. už KARIO prenumeratą. Labai dėkoju už jūsų gražų sumanymą leisti KARI. Jis dabar reikalingesnis, nei kada nors. Tesuburie jis visus tautiečius šventai laisvės kovai. Dieve, padėk!

Su pagarba,

Kun. J. Riauba

*

...Tuo kartu baigsiu, dėkodamas už tvarkingai siuntinėjimą KARIO žurnalą, kuris reikiamu, mažai pavėluotu laiku mane pasiekia. Jei bus

taip ir toliau, tai mūsų bendradarbiavimas nenutruks, nes tai dirbti yra malonu.

Prašau priimti nuoširdžiausius linkėjimus visam KARIO redakcijos štabui iš tolimosios Brazilijos karštos padangės. Ir čia skrajoja Jūsų minčių tėvynės meilę skatinančiu žodžiu leidžiamas KARYS. Skrajoja tarp tų pačių tėvynės karių, kuriais ir Jūs esate.

Meldutis Laupinaitis

Sao Paulo,
Brazilija.

*

...Savaime suprantama, kad KARYS, nors dar ir kuklus, palyginus su KARIUI Lietuvoje, yra man, kaip ir kitiems kariams ar nekariams, mėgstamiausias lietuviškas žurnalas Amerikoje. Tik vienas ir tas pat linkėjimas tegali būti visų širdyse: išaugti KARIUI į puikų ir stiprų žurnalą ir sujungti visus lietuvius karčius ir nekarius visame pasaulyje.

Pfc. Albert P. Waitaitis

Fort Bragg, N. C.

pintas 12 colių diametro lankas, laikantis 25 kapsules su radiumu. Kapsulės laikomos ties konusinėm angom, kurios centruotos į vieną tašką. Tuo būdu koncentruotų radiumo spindulių ardančiąją jėgą galima nukreipti norimon vieton, kūno viduje.

Aparatas judomas ir kontroliuojamas elektros motorų pagalba. Radiumo laikytojas — galva yra pripildytas iki 5 galionų specialaus skysčio, kuris telpa ir tarp radiumo kapsulių, ir tarp išspinduliavimo angų. Skystis reikalingas tam, kad dengtų perstiprų spinduliavimą.

JET LEKTUVAI APSAUGOJAMI NUO APLEDĖJIMO

GE J-47 variklis turi specialų šilto oro kompresorių, iš kurio išvedžioti vamzdeliniai laidai į greičiausiai apledėjančias lėktuvo dalis.

Skrendant dideliame aukštyje, galimo apledėjimo atveju, laiduosna spaudžiamas karštas oras apšildo lėktuvo paviršių, tirpdindamas besiformuojantį ledą.

IVAIRENYBĖS

Ar šių dienų teleskopu galima būtų matyti žmogų ant mėnulio? Ne. Kad pamatytume bet ką žmogaus dydžio ant mėnulio — reiktų pagaminti 10.000 prie 100.000 colių teleskopą. Šiandien didžiausias pagamintas teleskopas siekia tik 200 colių ir yra observatorijoje ant Palomar kalno.

Ar vos tik gimę ruoniai moka plaukti? Ne. Ruoniukus plaukioti mokina jų motina. Pagal jos naudojimą metodą, kai naujagimiams sukanka mėnuo laiko, jie yra metami į vandenį ir leidžiama jiems skęsti. Mėgindamas iškilti, ruoniukas išskleidžia savo pelekus ir beveik pasiekia paviršių, prieš nugrimzdamas į dugną. Tada motina jį vėl ištraukia ir atlieka naują bandymą. Po keleto nugramzdinimų ruoniukas pats išmoka plaukti.

Kuris ginklas ilgiausiai išliko karų istorijoje? Atrodytų, kad ietis, kuri senais laikais buvo ant paprasčiausio iešmo pritvirtintas aštuonraus metalo gabalas. Ietis praėjo modernizmo kelią ligi durtuvo pavidalo, kuris šiandien yra užmaunamas ant šautuvo ir vartojamas kaip šaltasis artimųjų kautynių ginklas.

Ar telefono stulpai išlaikys atominės bombos sprogimą? Sunku tiksliai atsakyti, nes tai priklauso nuo daugelio aplinkybių. Taip pvz. Hirošimoje mediniai stulpai daug geriau išsilaikė, negu plieniniai. Tačiau geriausiai išsilaikė cementiniai stulpai, sustiprinti vielos pynėmis. Laidai, buvę ant stulpų, buvo nupiauti pusantros mylios atstume nuo sprogimo vietos. Vienok patys stulpai išliko sveiki.

IŠKIRPK IR SIŪSK ŠIANDIEN

KARYS

680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

Siunčiu \$ už metinę (pusmetinę) prenumeratą.

Pavardė

Vardas

Adresas

(nr., gatvė)

Miestas Zona Valst.....

KUPRINĖS PABIROŠ

Rusijos meška žvejoja

Praeitą savaitę maskvinė „Pravda“ išbarė Sovietų kinematografijos ministrą Ivan Bolšakovą. Jūs paklauskite: ko gi dabar „Pravda“ pradėjo ant savo žmogaus plūsti? Ar jis ekrane parodė nuskurusį kolchozininką, liūdnai žiūrintį į du paskutinius kiaušinius, kuriuos jis buvo skyręs pusryčiams, o duoklių rinkėjas iš jo atėmė? O gal jis išdrįso parodyti iš nuovargio alpstančius stachanoviečius, kai jie per vieną dieną Stalino garbei pabaigė penkių dienų normą, tuo sumušdami visus ankstyvesniuosius savo rekordus? Ne, mieli, ne tas. Jūs nepatikėsite. Bolšakovas išdrįso sovietų ekranuose parodyti dokumentalinę filmą, kurioje (klausykite!) buvo rodoma Rusijos meška, gaudanti žuvis Sibiro vandenyse. Nesijuokit. Tai ir visa priežastis.

Paryžiuje, Londone, Romoje, Madagaskare, ar net ir Timbukte, žurnalistai dėl to nebūtų jaudinęsi. Ten laikraštiniškai nekludo meškoms žvejoti, o meškos — laikraštiniškai rašyti. Bet Maskvos „Pravda“, pasirodo, buvo kitos nuomonės. „Meškos nežvejoja Sibiro van-

denyse“ — „Pravda“ apsiputojusi sušuko, ir visi sutikdami linkčiojo galvas ir kartojo: „Nežvejoja, ne“...

Tarus „Pravdai“ savo žodį, turėjo nutilti visi — net ir garsusis Sovietų Sąjungos gamtininkas profesorius Ognev. O jis savo veikale „Rytų Europos ir Šiaurinės Azijos žinduoliai“ kaip tik iškėlė tą faktą, kad Ochotsko jūroje, Kamčatkoje ir Sachaline yra meškų, kuriuos gana aistringai gauda žuvis, nebijodamos sušlapti savo letenų. Jis net aprašė, kaip meškos tas žuvis gauda. Bet „Pravdos“ žodis buvo šventas. Aš įsivaizduoju, kad Bolšakovas filmuotojams ir tai Sibiro vandeny braidyti išdrįsusiai meškai — stiprių žodžių nepagailėjo.

Visa ši audra man primena vieną šių dienų pasakėčių apie rusų mešką, lygiai prieš metus išėjusią meškerioti į Sibiro vandenį. Apie tikrai gudrią mešką, kuri ėjo į mokyklą, mokėsi Marksą ir Leniną, o viršpelnio teoriją galėjo atmintinai išberti, net iš kito galo... Bet tas šiaip visais atžvilgiais pagyrimo vertas gyvulys turėjo vieną ydą: jis baisiai nemėgo — tiesiog nekentė — sušlapti savo letenų. Jūs suprasite, ką tai turėjo reikšti pačiai meškai, kuri žuvį mėgsta labiau už viską pasauly. Bet toji meška su-

galvojo planą. Prieš metus, išvykdama Sibiro ekspedicijon žuvų gaudyti, ji prisiviliojo Šiaurės Korėjos vilką ir tą prikalbėjo eiti kartu. Girdi, Šiaurės Korėjos vilkui bus labai lengva: jis tik gaudys žuvis, o meška kepsianti. Vilkas, nespėjęs išeiti, jau grįžo uodegą pabrukęs — kaukdamas ir staugdamas. Vanduo buvęs švinu užnuodytas. Jis nieko nesugavęs ir dar pats apsinuodijęs. Bet meška neprarado vilties; ji prisiviliojo kinų lapę. Toji pastatė



AK!...

Ak, buvo dienos linksmos, gražios,
Buvome kariai savų laukų.
Jau prisimiršta šis mirażas,
Jau paausiuos — žilų plaukų...

Kaune, Klaipėdoj ar šiauliuose,
Gaižūnų smėliuos ties Rukla —
Žygiavom, puolėm išsiujuosę,
Aplink — ugnis, kovos pekla.

O vakarais — sesės mergaitės
Susirinkdavo ten paneriuos.
Ak, prisidūkdavom sukaitę
Dainų ir šokių sūkuriuos...

O rytą vėl, auštant aušrelei,
Kuprinę, ginklus ant pečių,
Vėl į dulkėtą žygio kelią,
Sutikti "priešų" puolančių.

Ak, buvo dienos laisvos, gražios,
Buvome vyrai, kaip ugnis.
Ne! Nepamiršim dar paspragint
Maskoliams švino į kulinis...

Dagiliukas

KARYS

Visi mūsų bičiuliai, prenumeratoriai, platinotojai, talkininkai kviečiami surasti bent po vieną prenumeratorių, ar nurodyti išvykusių į JAV armiją savųjų ar pažįstamų adresus, ir jiems KARYS bus tučtuoju išsiųstas.

Nedelskite nei minutės! To reikalauja gyvenamasis laikas.

„KARIO“ Administracija

sąlyga. "Eisiu, — sako, — už tave žvejoti, bet tu leisk man vadintis ūdra". Rusijos meška, ilgai negalvojus, sutiko: "Gerai sakai, gerai sakai... Vadinkis ūdra. Nežinau, ar tu žuvis prigausi, bet... vadinkis. Gera idėja". Bet ir ta grįžo pusgyvė — be žuvis, apsinuodijusi švinu. Dabar Rusijos meška pamatė, kad jai belieka eiti pačiai žuvų gaudyti. Bet, pasižiūrėjusi į savo dailiai nuaugusias letenas, ji griebė tuščią keptuvę nuo ugnies, trenkė ją žemėn ir nutarė geriau ekspediciją nutraukti, negu savo riebias ir taip vandens bijančias lopus sušlapinti. Kada Šiaurės Korėjos vilkas ir ūdra besivadinanti kinų lape paklausė, kaip bus su žuvim — meška suuzgusi pasakė: "Jūs išdykėliai, biaurybės. Ar negirdėjote, kad meška "Malik" pasakė, jog yra negražu žuvis gaudyti — fui. Turi būti taika tarp gyvulių. Pulkit ant žemės ir gailėkitės. Ir kada Šiaurės Korėjos vilkas su kinų lape sulenkė kelius atgailai, Rusijos meška, pasiėmusi savo keptuvę, nudūlino atgal per Sibirą. Bet grįžtant jai vis nedavė ramybės mintys apie visas tas žuvis, kurios nardo ir šokinėja Viduržemio jūroje, kurios plauko Adriatikos jūroje, apie puikias žvejojimui vietas Tibete ir Suomijoje. Ir juo toliau ėjo, juo labiau seilės varvėjo — toks nežmoniškas buvo jos apetitas. Tik jai vis nedavė ramybės viena mintis, tas pats klausimas: kas tas žuvis sugaus, po galais, kas sugaus man tas žuvis?!

Taip baigiasi pasakėčia. Bent tuo tarpu ji taip baigiasi.

Jeigu "Pravda" ir dėdė Stalinas dar nesuprato, aš pasakyčiau, ko ši tikra pasakėčia moko. O ji moko neužmiršti, jog dabar pasaulyje yra kažkas naujo, kas nebeleidžia Rusijos meškai gaudyti žuvų, savo lopų nesušlapus...

(Antano Aukštaičio pasakėčia apie Rusijos mešką, girdėta liepos 14 d. antrojoj AMERIKOS BALSO programoje).

Paaikšino...

Sūnus: — Tėvai, paaikšink, kas tai yra atšliaužianti infliacija?

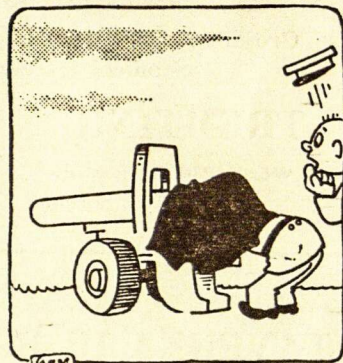
Tėvas: — Tai yra, kai tavo motina pradeda kalbėti apie šventinę skrybėlaitę ir baigia reikalavimu nupirkti visą naują drabužių eilutę".

Taip ir atsakė

Kapitonas ir leitenantas vakarieniavo naktiniam klube. Tuo metu to paties dalinio puskarininkis įsivedė puikiomis plunksnomis apsikaišiusią gražuolę. Kapitonas pasiuntė puskarininkui raštelį: "Mudu su leitenantu susiląžėm iš 5 dolerių, spėdami, iš kurios mokyklos yra jūsiškė panelė. Ar galėtume mudu prisėsti prie jūsiškio stalelio, kad šį reikalą išsiaiškintume?"

Grįžo toks atsakymas: "Ponai, nesijaudinkite ir nevarkite. Mano mėgiamas laisvalaikio užsiėmimas yra paukščių pažinimas ir šį balandėlį aš bandysiu pats atskirti pagal jo giminę".

Tik apkaute vyras taria:
"Neskaitysime mez KARIO".
Tik KARYS, tik KARYS —
Mus tikrais vyrais padarys!



Kai fotografas patenka artilerijon...

Bus sunku atskirti...

Neseniai rumunų kariai gavo lygiai tokias pat uniformas, kaip ir rusų. Patikrinimo metu polit. komisaras paklausė karių, kaip jiems patinka naujos uniformos. Vienas jaunas kareivis atsiliepė:

—Patikti tai patinka, bet, sakykite, kaip mes dabar kovoje atskirsime savus nuo priešo?...

Sovietinis skringingas

Priimant naujus kandidatus į karo mokyklą Rytų Vokietijoje, šie turi pereiti visokius patikrinimus ir užpildyti krūvą anketų. Vienoje anketoje yra tokis klausimas: "Ar jūs buvote baustas kalėjimu? Jei ne, tai kodėl?"

ADMINISTRACIJOS PRANEŠIMAS

Neužsimokėjęsijei KARIO prenumeratos ir nieko nepranešusieji, pakartotinai prašomi tai atlikti ligi S. M. RUGSEJO 1 D. Ligi to laiko neatsilyginusiems KARIO 10 Nr. nebus siunčiamas.

BONIFACO BUKAUSKO
vyriškų-moteriškų drabužių valykla

LIBERTY

Gražiai, sąžiningai atliekami valymo, prosijimo
ir dažymo darbai

1403 SO. 49-TH CT., CICERO 50, ILL.

NEPRIKLAUSOMA LIETUVA

yra bendruomeninis visų Kanados lietuvių laikraštis, nežiūrint jų politinių, religinių ir kitokių nusistatymų, todėl ypač brangina visų lietuvių talką, nes tiktai bendromis jėgomis galima pasiekti visiems rūpinimų ir brangių tikslų.

NEPR. LIETUVOS kaina metams \$4.—
7722 George St., Montreal 32, P. Q. Canada

ŠIO NR. VIRŠELYJE:

Dariaus ir Girėno bareljefas Puntuko akmenyje, ties Anykščiais. — Vyt. Augustino nuotr.

Atsk. nr. kaina — 45¢

JAUNIMO ŠOKIAI

Grojant Balio Pakšto kapelai, kiekvieną
šeštadienį ir sekmadienį

TREMTINIŲ NAMUOSE

2244 WEST 23-RD PLACE, CHICAGO 8, ILL.
Tel.: Virginia 7-8711

ANTANAS PUTYS**TAVERNA IR PUIKI SALE**

Patogi vieta susirinkimams, vestuvėms
ir kt. pobūviams.

2548 WEST 69-TH STREET, CHICAGO 29, ILL.

JONAS PATAŠIUS

Ziedai, laikrodžiai, jų taisymas, kosmetika
ir religiniai dalykai

307 Grand Street Brooklyn, N. Y.

Brooklyno Lietuviai Gydytojai**Dr. Bladas K. Vencius**

Dantų Gydytojas
499 Grand Street

VALANDOS:
9—12 ryte
2—9 vakare
Penktadieniais uždaryta
Tel. Ofiso: STagg 2-0706
Namų—Jamaica 6-3834

Dr. John Waluk

161 No. 6th Street

VALANDOS:
8—10 ryte
1—2 popiet
6—8 vakare
Tel. EVergreen 8-9229

Dr. A. Petrika

(Dantų Gydytojas)
221 So. 4th Street

VALANDOS:
9—12 ryte
1—8 vakare
Penktadieniais uždaryta
Tel. EVergreen 7-6868

Skaitykite ir platinkite "TĖVŲ KELIĄ"!

Venecuelos lietuvių mėnesinis žurnalas

Rašyti: Revista Catolica Para Lituanos,
Aportado 369,

CARACAS—VENEZUELA

DR. TADAS SAVICKAS

1390 East 31st Street
(kampus Avenue N)

VALANDOS: 1—2 popiet; 6—8 vakare ir susitarus.

Ofiso tel. ESplanade 7-1135

Buto tel. TAYlor 7-8221

SHALINSKAS SHALLINS FUNERAL HOME

J. B. SHALINS—F. W. SHALINS

4—02 Jamaica Ave. Woodhaven, N. Y.
At Forest Parkway

Winter Garden Tavern, Inc.

puikiu baru, restoranu ir didele sale susirinkimams,
vestuvėms ir kitokiems sociališkiems pobūviams.

VYTAUTAS BELECKAS

883 Madison Street Brooklyn 27, N. Y.
Prie Forest Ave. stoties (RIDGEWOOD)

Tel.: EV. 2-9586

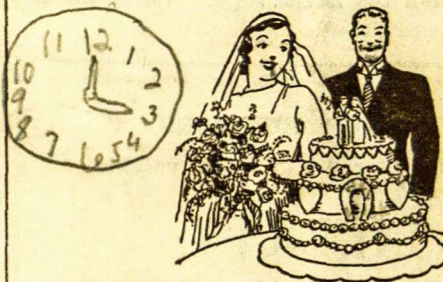
VISI KVIETIAMSI ATsilANKYTI

JOSEPH VASTŪNAS

Real Estate Insurance

108 GATES AVENUE, BROOKLYN, N. Y.

Tel.: GLenmore 5-7285

SCHOLES BAKING CO., Inc.

A. LUKAS, Sav.

LIETUVIO KEPYKLA

Gaminiai pristatomi į krautuves ir
į privačius butus pagal užsakymą.

532 GRAND STREET, BROOKLYN, N. Y.

Tel.: EVergreen 4—8802

Q1.361140